

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง
การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับ
การยอมรับในระดับสากล

จัดทำโดย นายรองวุฒิ วีรบุตร
รหัส 8024

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 8 ปี 2559
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง
การบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับ
การยอมรับในระดับสากล

จัดทำโดย นายรองวุฒิ วีรบุตร
รหัส 8024

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 8 ปี 2559
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรทัย ก๊กผล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต ดร. จริย์วัฒน์ สันตะบุตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต เพ็ญศักดิ์ ชลารักษ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ในการประชุมผู้นำโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อเดือน ก.ย. ค.ศ. 2015 ที่ผ่านมามีบรรดาผู้นำต่างตระหนักตรงกันว่า ผลการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ แม้จะมีความคืบหน้าเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ จำนวนคนยากจนลดลงนับพันล้านคน แต่ความจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คือ สังคมในปัจจุบันกลับมีความเหลื่อมล้ำที่มีช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนกว้างเป็นอย่างมาก ความเสมอภาคทางสังคมลดน้อยลง นอกจากนี้ การพัฒนาที่ผ่านมาก็มุ่งสร้างสังคมเมืองเน้นอุตสาหกรรม เร่งการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภาครัฐ ยังทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว และเข้าสู่ภาวะวิกฤต ดังนั้น บรรดาผู้นำจึงเห็นตรงกันว่า นับจากนี้ไป ทุกคน และทุกภาคส่วนในสังคม จะต้องร่วมมือกัน ปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาใหม่ (paradigm shift) เน้นสร้าง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง โดยตั้งเป้าว่าภายในปี ค.ศ. 2030 จะต้องบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไม่มีผู้ใดถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง (no one left behind)

ประเทศไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้ในการบริหารประเทศอย่างจริงจังตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมาก จำนวนคนยากจนลดลงและสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในเรื่องการลดจำนวนคนยากจนและหิวโหยได้ นอกจากนี้ ยังบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเป้าหมายอื่น ๆ ด้วย แม้ยังมีหลายเป้าหมายที่ยังคงต้องทำต่อ แต่รัฐบาลเห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการที่มีความเป็นสากล และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง จึงควรนำเสนอหลักดังกล่าวให้ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นสากลว่า เป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ตลอดช่วงเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้นำเสนอหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในต่างประเทศผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น การกล่าวถ้อยแถลง การจัดการประชุมระหว่างประเทศ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และการจัดพิมพ์เอกสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการดำเนินการดังกล่าวพบว่า การนำเสนอหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศได้รับการตอบรับเชิงบวกอย่างมาก และทั้งเชิงลบในลักษณะการคัดค้านไม่รับในหลักการดังกล่าว ซึ่งหากนำทฤษฎีทางการตลาดเข้ามาปรับจะพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มประเทศที่ตอบสนองต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของลูกค้านี้ของสินค้า (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ได้เป็น 3 กลุ่มหลัก คือ (1) กลุ่มที่ตอบรับด้วยดี (หรือกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการอิมิตัวแบบ full demand) คือ กลุ่มที่เคยทดลองและเห็นประโยชน์จากโครงการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว (2) กลุ่มที่สนใจเพราะมีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน หรือ สนใจเพราะกำลังเสาะหาแนวทางใหม่ ๆ ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (หรือกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการแอบแฝงแบบ latent demand) และ (3) กลุ่มที่คัดค้าน (หรือกลุ่มลูกค้าที่ไม่มีความต้องการ หรือ negative demand)

หากศึกษาแนวทางการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในแนวทางตะวันออกของประเทศที่ประสบความสำเร็จอื่น ๆ อาทิ Gross National Happiness ของภูฏาน หรือ Samaeul Undong

ของเกาหลีใต้จะพบว่า แนวทางดังกล่าวประสบความสำเร็จและได้รับการตอบรับเชิงบวกได้รวดเร็ว เพราะสามารถวัดผลได้อย่างชัดเจน เช่น มีตัวชี้วัดสำหรับการวัดประเมินที่ชัดเจน รวมทั้ง รัฐบาลให้การสนับสนุนและผลักดันอย่างจริงจัง ดังนั้น หากรัฐบาลประสงค์จะผลักดันหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รับการยอมรับในระดับสากลในฐานะเป็นแนวทางการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยยุทธศาสตร์ทางการตลาดว่าด้วยการสร้างแบรนด์สินค้ามาสนับสนุนก็มีความจำเป็นที่รัฐบาลอาจต้องดำเนินการเชิงนโยบายหลายประการ อาทิ จัดระบบองค์ความรู้ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบและมีการเรียนการสอน (ภาษาอังกฤษ) ในระดับปริญญาที่สอนหลักการดังกล่าวอย่างครอบคลุมถึงขั้นนำไปปฏิบัติ สร้างตัวชี้วัดผลสำเร็จของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถวัดผลเชิงวิทยาศาสตร์ได้ และดำเนินแผนยุทธศาสตร์การตลาดที่จำเป็น อาทิ การเผยแพร่ให้เข้าถึงระดับประชาชนในประเทศต่าง ๆ ผ่านกลยุทธ์การตลาดที่แตกต่างกัน รวมถึง การใช้กลไกทางบริหารที่มีอยู่ เพื่อบูรณาการแผนการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศทั้งในระดับภายในกระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานภายนอกกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อให้เกิดผลกระทบ (impact) อย่างมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ ควรอาศัยทุกโอกาสที่กล่าวถ้อยแถลงในเวทีระหว่างประเทศในทุกกรอบกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ อย่างยืดหยุ่นกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง จัดทำสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมกับองค์การในกรอบสหประชาชาติทุกองค์กร ซึ่งหากดำเนินการดังกล่าวได้อย่างครบถ้วน และเป็นระบบ เป็นที่เชื่อได้ว่า จะสามารถผลักดันให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ เพราะไทยเป็นตัวอย่างให้เห็นอยู่แล้ว เช่นเดียวกับที่ภูฏานประสบความสำเร็จในการเผยแพร่ Gross National Happiness เพราะภูฏานเป็นต้นแบบให้เห็นก่อนเป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง การสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ในครั้งนี้ ผู้จัดทำรายงานการศึกษาขอขอบพระคุณคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรทัย ก๊กผล เอกอัครราชทูต ดร. จริย์วัฒน์ สันตะบุตร เอกอัครราชทูต เพ็ญศักดิ์ ชลารักษ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันมีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานการศึกษา

นอกจากนี้ ผู้จัดทำรายงานการศึกษาขอขอบคุณท่านอธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ (นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์) ที่ได้กรุณาให้โอกาส และสนับสนุนให้ผู้จัดทำรายงานฯ เข้าร่วมรับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูตรุ่นที่ 8 ซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้จัดทำรายงานฯ อย่างมาก ซึ่งผู้จัดทำรายงานฯ จะนำความรู้และแนวคิดที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ในการบริหารงานขององค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคุณ คุณ Hasan Basar กรรมการผู้จัดการ บริษัท Bangkok Public Relations Ltd. ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศในเรื่องการทำยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ รวมทั้ง เคยทำงานเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้กับทั้งภาครัฐและเอกชนไทยมาเป็นเวลานาน ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการใช้การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร และการตลาดในการนำเสนอหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลที่เป็นประโยชน์อย่างมาก รวมทั้ง ขอขอบคุณคุณคุณบัณฑิตา พิชญากร วีรบุตร นักการทูตชำนาญการ กรมเอเชียตะวันออก ผู้เป็นภริยาที่คอยเป็นกำลังใจ และให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการจัดทำรายงานฉบับนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านของสถาบันการต่างประเทศ เทวะวงศ์วโรปการ ที่ได้อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้ารับการอบรมเป็นอย่างดี

หากมีประโยชน์ใดที่ปรากฏในรายงานการศึกษานี้ ขอเรียนว่า ล้วนมาจากข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน รวมทั้ง คุณ Hasan Basar ส่วนข้อบกพร่องใดที่ปรากฏในรายงานการศึกษานี้ ผู้จัดทำรายงานการศึกษาน้อมใจไว้แต่เพียงผู้เดียว

รองวุฒิ วีรบุตร

สิงหาคม 2559

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	4
1.5 ระเบียบวิธีการศึกษา	5
1.6 สมมุติฐานการศึกษา	5
1.7 ประโยชน์ของการศึกษา	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดทฤษฎี	6
2.2 สรุปกรอบแนวคิด	13
บทที่ 3 ผลการศึกษา	14
3.1 การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย	14
3.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	16
3.3 แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศอื่นในเอเชีย (แนวทางตะวันออก)	18
3.4 การดำเนินการของไทยในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทระหว่างประเทศ	22
3.5 ภาพรวมมุมมองประเทศต่าง ๆ ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	25
3.6 ประเมินกลยุทธ์การตลาดของไทยในการผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	26
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	28
4.1 สรุปผลการศึกษา	28
4.2 ข้อเสนอแนะ	29
บรรณานุกรม	33
ประวัติผู้เขียน	36

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	ตัวชี้วัด MDGs 3 ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและสถานะสตรี	15
ตารางที่ 2	ตัวชี้วัด MDGs 7 C สัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดลง ครึ่งหนึ่งในปี 2558	16

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	แสดงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	6
ภาพที่ 2	แผนภูมิตัวชี้วัด MDGs 1 สัดส่วนประชากรที่ยากจนในประเทศไทย	15
ภาพที่ 3	แสดง Gross National Happiness แบ่งเป็น 9 domain	20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปี ค.ศ. 1945) ประเทศในยุโรปประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบจากเศรษฐกิจตกต่ำกระทบต่อสหรัฐฯ และเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมประชาธิปไตยซึ่งเป็นระบบที่สหรัฐฯ ยึดถือ สหรัฐฯ จึงให้ความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูยุโรปผ่านแผนการมาร์แชล (Marshall Plan) ในรูปเงินช่วยเหลือเพื่อปรับโครงสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจ ผลของความช่วยเหลือดังกล่าวยุโรปฟื้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในขณะเดียวกันสหรัฐฯ ก็สามารถก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับหนึ่งในค่ายทุนนิยมประชาธิปไตย ความสำเร็จดังกล่าวทำให้แนวทางการพัฒนาดังกล่าวได้รับการยอมรับแพร่หลายกลายเป็นต้นแบบของการพัฒนาประเทศที่รู้จักกันในนาม “การพัฒนาประเทศตามทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory)” และเป็นทฤษฎีกระแสหลักของการพัฒนาประเทศ ทฤษฎีดังกล่าวเชื่อว่าการพัฒนาจะต้องเร่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปรับสังคมให้เป็นสังคมเมืองที่เน้นอุตสาหกรรม และใช้ทรัพยากรจากท้องถิ่นหนุนการพัฒนาเมืองโดยเชื่อว่า เมื่อสังคมเมืองเจริญ ความเจริญจะวกกลับไปสู่สังคมชนบท และภาคอื่น ๆ ต่อไป (trickle down effect)

1.1.2 การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทฤษฎีความทันสมัย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างมาก รายงาน “Our Common Future” ของ World Commission on Environment and Development ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีนอร์เวย์ Gro Harlem Brundtland เป็นประธานฯ (รู้จักกันในนาม Brundtland Report) ให้ข้อมูลว่า ในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ละปีพื้นที่เพาะปลูกกว่า 6 ล้านเฮกเตอร์ กลายสภาพเป็นทะเลทราย และจะมีขนาดใหญ่เท่าประเทศซาอุดีอาระเบียภายใน 30 ปี พื้นที่ป่าถูกทำลายปีละกว่า 11 ล้านเฮกเตอร์ ซึ่งหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ ภายใน 30 ปี จะมีขนาดเท่าประเทศอินเดีย ทั้งนี้ ยังไม่นับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่ยุโรปได้รับ เช่น ฝนกรด และสภาวะโลกร้อน

1.1.3 ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ประชาคมโลกเริ่มพูดถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ในปี ค.ศ. 1972 การประชุม UN Conference on Human Environment ที่สต็อกโฮล์ม เสนอแนะให้จัดตั้ง UN Environmental Program (UNEP) ต่อมาปี ค.ศ. 1983 รายงาน Brundtland Report ให้นิยาม “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่าหมายถึง “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบัน แต่ไม่ทำให้ชนรุ่นหลังสูญเสียความสามารถในการพัฒนาตามที่เขาต้องการ” Brundtland Report กลายเป็นแรงส่งสำคัญให้การประชุม 1992 United Nations Conference on Environment and Development (รู้จักกันในนาม Earth Summit) ที่นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ประสบความสำเร็จในการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน หลังจากนั้น ประชาคมโลกได้หารือถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกหลายครั้ง

เช่น Rio+5 (1997) ที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และ Rio+20 (2012) ที่นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ และสุดท้ายประชาคมโลกยอมรับร่วมกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องประกอบด้วย 3 เสาหลักแห่งพัฒนา คือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม และการรักษาสีงแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงแรกไม่สามารถพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 3 เสาหลักได้ เพราะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจไม่ต้องการให้ประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนมากระทบต่อการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน จึงยอมรับความสำคัญเพียงประเด็นสิ่งแวดล้อมก่อน จึงทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนมีรากฐานเริ่มจากสิ่งแวดล้อมเป็นลำดับแรก

1.1.4 ปี ค.ศ. 2000 ผู้นำโลกรับรองเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ที่มีเป้าหมาย 8 ประการ เน้นการลดปัญหาความยากจน อดยาก อนามัยแม่และเด็ก การศึกษา ฯลฯ และตั้งเป้าการบรรลุเป้าหมาย MDGs ภายในปี 2015 MDGs จึงเป็นแรงส่งสำคัญให้ประเด็นความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญ และกล่าวถึงในรายงานการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติ อันนำไปสู่การจัดตั้ง คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 2006

1.1.5 อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งครบกำหนดการดำเนินการตาม MDGs รายงานของเลขาธิการสหประชาชาติ (Millennium Development Goals Report 2015) พบว่า แม้โลกจะประสบความสำเร็จในการลดจำนวนคนยากจนลงได้มากนับพันล้านคน แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยและคนยากจนกลับขยายกว้างขึ้นอย่างมาก รวมทั้ง โลกต้องเผชิญปัญหาภัยคุกคามใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น ภัยพิบัติ โลกระบาด การก่อการร้าย ฯลฯ แม้รายงานของเลขาธิการสหประชาชาติมิได้ระบุชัดว่า สาเหตุแท้จริงที่ประชาคมโลกไม่สามารถบรรลุ MDGs ได้คืออะไร แต่นักวิชาการก็เห็นพ้องกันว่า การเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความทันสมัยตามทฤษฎีความทันสมัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในสังคม และเกิดการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิิตอย่างมากจนอาจเกินกว่าขีดความสามารถที่โลกจะรับไว้ได้ จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงเป็นทะเลทราย ความเสื่อมโทรมและสูญพันธ์ของความหลากหลายทางชีวภาพ ภัยพิบัติ รวมทั้ง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างรุนแรง เพราะเฉพาะผู้ที่แข็งแรงกว่าจึงจะได้ประโยชน์จากทรัพยากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ งานศึกษาของ Matthews และ Hammill ระบุว่า ร้อยละ 80 ของทรัพยากรโลกถูกบริโภคโดยประชากรเพียงร้อยละ 20 ของโลกเท่านั้น¹ หรือที่ Davies และคณะระบุไว้ว่า โลกในปัจจุบันมีความเหลื่อมล้ำอย่างมาก เพราะคนเพียงร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรโลกครอบครองความมั่งคั่งในโลกถึงร้อยละ 40 ในขณะที่คนยากจนร้อยละ 50 ของประชากรโลกมีสัดส่วนในความมั่งคั่งเพียงร้อยละ 1²

¹ Matthews, Richard A., and Anne Hammill, “Sustainable Development and Climate Change,” *International Affairs* 85,6 (2010): 1117–1128, อ้างใน Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012 Background Paper* prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010.

² Davies, James B., Susanna Sandstrom, Anthony Shorrocks and Edward N. Wolff, *The World Distribution of Household Wealth*, Helsinki: WIDER, 2006, อ้างใน Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012 Background Paper* prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010.

1.1.6 ภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมาแม้้นำความเจริญมาสู่ แต่ในแง่ของความยั่งยืนยังคงเป็นที่สงสัย ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงใช้เวลานานกว่า 2 ปี ในการประชุมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาใหม่ต่อจาก MDGs ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นแผนที่นำทางประชาคมโลกให้เดินไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง เดือน ก.ย. 2015 ผู้นำโลกได้รับรองเอกสาร “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” (รู้จักกันในนาม “วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน”) ที่ United Nations Sustainable Development Summit 2015) ที่นครนิวยอร์ก เพื่อเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของโลกต่อไปในอีก 15 ปีข้างหน้าในทุกฝ่ายจะต้องร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน และทุกฝ่ายควรต้องมาเริ่มต้นคิดกันใหม่ว่า นับจากนี้ จะเดินทางกันไปอย่างไร เพื่อไม่ให้โลกต้องซ้ารอยเดิมที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่บั่นทอนธรรมชาติและเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างมากมาย

1.1.7 ประเทศไทยเริ่มพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ตามแนวทางทฤษฎีความทันสมัยที่เน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน รับการลงทุนระหว่างประเทศ ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เน้นการส่งออก มุ่งหวังจะกลายเป็นเสือเศรษฐกิจในเอเชีย (ช่วงปี พ.ศ. 2531-2537) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากขาดความร่วมมือในโครงสร้างเศรษฐกิจและการเปิดเสรีการเงิน ไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจ อันนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจครั้งสำคัญในเอเชียที่รู้จักกันในนามวิกฤตต้มยำกุ้ง ขณะนั้นอยู่ในช่วงการใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 รัฐบาลจึงได้ปรับวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และเริ่มน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเป็นแผนที่นำทางในการพัฒนาโดยยึดหลักทางสายกลาง เริ่มจากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นต้นมา เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และพัฒนาอย่างมีสมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ผลการพัฒนาตามแผน 9 ประสบความสำเร็จน่าพอใจ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ต่อปี มีเสถียรภาพ ความยากจนลดลง คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก เนื่องจากมีหลักประกันสุขภาพ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับที่ 10 และ 11 ก็ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางทำให้ประเทศมีภูมิคุ้มกันดีขึ้น สามารถพ้นภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างดี แม้วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ที่ผ่านมาเมื่อปี พ.ศ. 2553 ก็ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

1.1.8 รัฐบาลมีความเชื่อว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนที่นำทาง เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศที่ถูกต้องและจะนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวมีความเป็นสากลเพียงพอที่จะนำไปเผยแพร่ในเวทีระหว่างประเทศเพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ได้ทดลองนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของตน เพื่อเป็นวิถีทางในการนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมายของวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในปีนี้ ไทยรับตำแหน่งประธานกลุ่ม 77 ซึ่งเป็นกลุ่มของประเทศกำลังพัฒนาจำนวน 134 ประเทศจึงนับเป็นโอกาสดีที่ไทยจะอาศัยโอกาสดังกล่าวใช้เผยแพร่แนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหล่าสมาชิกกลุ่ม 77 ได้ทดลองนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทของตน

1.1.9 อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแผนที่นำทาง แม้จะประสบความสำเร็จในประเทศไทย แต่ยังไม่ได้รับการยอมรับแพร่หลายในเวทีระหว่างประเทศ อาจเป็นเพราะ ปรัชญาดังกล่าวยากต่อการเข้าใจ และถูกมองว่า ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย

ซึ่งเป็นทฤษฎีการพัฒนากระแสหลัก จึงทำให้แม้มีการตอบรับจากหลายประเทศที่ได้ทดลองนำไปปรับใช้ แต่ก็ยังมีประเทศจำนวนมากไม่ยอมรับ หรือ ไม่เห็นด้วยที่จะรับรองให้แนวทางดังกล่าวเป็นทางเลือก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นประเด็นที่ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจที่จะทำการศึกษาว่า ทำอย่างไรจึงสามารถทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นทางเลือกหนึ่ง ในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการบรรลุภาวะการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ศึกษาตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ หรือปรับใช้กับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยจะเน้นศึกษาใน ตัวอย่างความสำเร็จเรื่องการลดปัญหาความยากจนเป็นหลัก แต่จะในบางกรณีพิจารณาประเด็นเรื่อง สิ่งแวดล้อมและความเสมอภาคทางเพศประกอบด้วยเพื่อให้เห็นภาพมิติเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับ 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ครบถ้วน

1.3.2 ศึกษาการดำเนินการของไทยในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศผ่านมิติต่าง ๆ อาทิ โครงการความช่วยเหลือที่ไทยให้กับต่างประเทศ และศึกษามุมมองความเห็นของประเทศอื่น ๆ ที่เห็นแตกต่าง เพื่อให้เข้าใจที่มาของเหตุผลการไม่ยอมรับ รวมทั้งศึกษาแนวคิดของประเทศอื่น ๆ ที่มีแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดดังกล่าวเริ่มได้รับการยอมรับในระดับสากลแล้ว อาทิ ภูฏาน และเกาหลีใต้

1.3.3 ศึกษากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการนำมาปรับใช้ รวมทั้ง การวางแผนการบริหารงาน หรือการปรับโครงสร้าง หรือวางยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อรองรับการผลักดันให้การสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากล ในฐานะแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ใช้กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐาน และนำไปปรับใช้โดยนำตัวอย่างความสำเร็จมาเปรียบเทียบกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เห็นภาพว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นทางเลือกในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร โดยเน้นตัวอย่างความสำเร็จในเรื่องการลดความยากจนแต่จะในบางกรณีพิจารณาประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมและความเสมอภาคทางเพศประกอบด้วยเพื่อให้เห็นภาพมิติเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับ 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ครบถ้วน

1.5 ระเบียบวิธีการศึกษา

ศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิประเภทหนังสือ เอกสารผลลัพธ์การประชุม รายงานการประชุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประชุมระหว่างประเทศด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน การเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.6 สมมุติฐานการศึกษา

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกในการบรรลุวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ หากแต่ต้องมีการสื่อสารให้เข้าใจในหลักการและนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบท (ภูมิสังคม) อย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถดำเนินการผ่านกลยุทธการประชาสัมพันธ์และการจัดระเบียบองค์ความรู้ที่เป็นระบบและมีมาตรฐานสากล โดยมีโครงสร้าง หรือกลไกรองรับที่เหมาะสม

1.7 ประโยชน์ของการศึกษา

1.7.1 เข้าใจตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศอย่างไร และควรวางกลยุทธ์อย่างไรเพื่อสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.7.2 มีแผนกลยุทธ์ที่จะสามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานในการประชาสัมพันธ์ จัดระเบียบองค์ความรู้ รวมทั้งจัดโครงสร้างทางการบริหารที่เหมาะสมเพื่อสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้กับประชาชนชาวไทยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ไม่ได้ทรงเรียกชัดเจนว่า เศรษฐกิจพอเพียงจนกระทั่งเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 หรือ วิกฤตต้มยำกุ้ง จึงทรงพระราชทานแนวทางในการรักษาตนให้พ้นวิกฤตโดยเรียกว่า เศรษฐกิจพอเพียง อันหมายถึง การปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลางเพื่อให้เกิดความสมดุล สามารถพึ่งตนเองได้ และมีความพร้อมจะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียง หรือความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้สามารถป้องกันผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยบุคคลหรือองค์กรจะรักษาให้เกิดความพอเพียงได้ต้องอาศัยความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร มีสติ และแบ่งปัน) เป็นรากฐาน ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามหลักความพอเพียง หรือเศรษฐกิจพอเพียงแล้วจะนำไปสู่ความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ (เศรษฐกิจ) สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี³

ภาพที่ 1 แสดงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

<https://www.baac.or.th/csr2011/index.php?content=learning>

³ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ, 2554).

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป และไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย คุณธรรม วัฒนธรรม คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน และคาดการณ์ผลที่เกิดอย่างรอบคอบ กล่าวคือ ต้อง “รู้เรา รู้เขา และรู้จักโลก”

ความมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงและปรับตัวรับมือได้ทัน

ในกระบวนการพัฒนาในระดับต่าง ๆ สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน จังหวัด บริษัทเอกชน และประเทศ โดยในการนำมาปรับใช้ในการบริหารประเทศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสอนว่า การพัฒนาประเทศจะต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือ ความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัด ระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานมั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ประหยัด เพื่อป้องกันความล้มเหลว และให้เกิดความสำเร็จ

นอกจากนี้ ในการนำมาปรับใช้ ต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ที่นำไปปรับใช้ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงใช้คำว่า “ต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับ ‘ภูมิสังคม’ ของแต่ละพื้นที่) และในการนำไปใช้ต้องให้เกิด “การระเบิดจากข้างใน” คือ ผู้นำไปปฏิบัติจะต้องเกิดความเชื่อและศรัทธาที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง เพราะการเปลี่ยนแปลงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา และต้องมีความขยันและอดทนเป็นอย่างมาก ซึ่งผลจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะเกิดผลให้ ชีวิต สังคม หรือองค์กรเกิดความสมดุล และสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ปรัชญาดังกล่าวมีที่มาจากศาสนาพุทธ จึงมีความเป็นไปได้ที่สังคมตะวันออก โดยเฉพาะที่มีความใกล้ชิดกับพุทธศาสนาจะเข้าใจได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม ปรัชญาดังกล่าว มิได้ยึดโยงกับความเชื่อทางศาสนาเป็นข้อบังคับ บุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัดศาสนา หากเข้าใจในหลักการอย่างลึกซึ้งก็สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดความสมดุลในชีวิต และสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นคนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาโดยเน้นการสร้างคนให้มีวิถีแห่งความพอเพียง มีความรู้ และคุณธรรมในการใช้ชีวิต เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของโลก เพียงแต่คนจะรับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ต้องมีความอดทนและศรัทธาที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุลและยั่งยืนในชีวิตตนเอง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกภาคส่วน ไม่ใช่เฉพาะการบริหารภาครัฐเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้กับภาคส่วนอื่น ๆ นอกภาคการเกษตรได้เช่นกัน โดยจะในการนำไปปรับใช้จะต้องศึกษาบริบทให้เข้าใจก่อน และนำปรัชญาไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์ แต่สามารถนำไปใช้ได้กับทั้งภาคเอกชน ภาคการศึกษา ฯลฯ แต่เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตร ดังนั้น ในการปรับใช้ จึงนำมาปรับใช้กับสังคมเกษตรค่อนข้างมาก เพราะเป็นประชาชน

ส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้ ในภาคการเกษตรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ยังได้ทรงพระราชทานตัวอย่างการปรับใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปปฏิบัติได้จริงผ่าน “ทฤษฎีใหม่” มาสอนอย่างเป็นระบบและชัดเจน โดยทรงสอนให้เกษตรกรรู้จักการบริหารพื้นที่ บริหารจัดการน้ำ และอาหาร และทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรกรไทยทดลองนำไปปรับใช้และประสบความสำเร็จ มีการใช้แพร่หลาย จึงทำให้ผู้คนจำนวนมากเข้าใจว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับใช้ได้เฉพาะกับภาคการเกษตรเท่านั้น

ในความเป็นจริงแล้ว ทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติกับภาคเกษตรเป็นตัวอย่งที่ดีที่ทำให้เกิดความเข้าใจในการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงในบริบทต่าง ๆ กล่าวคือ เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรรอบ ๆ ตัว ทั้งน้ำ พืช ที่ดิน อย่างสมดุล และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ เกิดรายได้พอเลี้ยงตนเอง และเมื่อเกษตรกรเลี้ยงตนเองได้แล้ว ก็นำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่เกษตรกรรวมกลุ่มแบบสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกัน และเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศที่เป็นระดับก้าวหน้าที่สุด คือ การร่วมมือของกลุ่มชุมชนกับองค์กรในระดับประเทศ เช่น ธนาคาร สถาบันวิจัย

ภาคธุรกิจสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปทดลองปรับใช้ได้ เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ห้ามการทำกำไร แต่ในการประกอบธุรกิจ องค์กรต้องมองกำไรในระยะยาวไม่ใช่ระยะสั้น ไม่มุ่งหวังกำไรโดยเบียดเบียนผู้อื่น ทั้งคู่ค้าและคู่แข่ง แต่มุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายเจริญเติบโตไปด้วยกันอย่างแข็งแกร่ง ในการตัดสินใจเชิงธุรกิจต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ ไม่ประกอบธุรกิจที่ไม่มีความถนัดหรือเกินตัว และจะต้องระมัดระวังให้ในทุกการตัดสินใจมีภูมิคุ้มกันรองรับ กล่าวคือ มีการบริหารความเสี่ยงนั่นเอง องค์กรธุรกิจหลายรายในประเทศไทยได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการประกอบธุรกิจและประสบความสำเร็จมาแล้ว ทั้งบริษัทขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เช่น บริษัท นิธิฟู้ดส์ จำกัด บริษัท บารูม ดีไซน์ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน จึงสะท้อนให้เห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ เพียงแต่สอนให้บุคคลหรือองค์กรสามารถปฏิบัติรักษาตนให้รอดพ้นจากผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ และใช้โลกาภิวัตน์ได้อย่างชาญฉลาดเท่านั้น เอกชนยังคงแสวงหากำไรได้ตามปรกติ เพียงแต่เป็นกำไรระยะยาวไม่ใช่ระยะสั้น และเมื่อมีกำไรแล้ว ควรต้องแบ่งปันเพื่อสร้างความสุขให้กับบุคคลอื่น ๆ ด้วย ซึ่งเมื่อคนหรือองค์กรปฏิบัติตนอย่างเพียงพอ รอบคอบ มีหลักวิชา มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกัน และไม่ได้เบียดเบียนธรรมชาติ รวมทั้งแบ่งปันให้ผู้อื่นแล้ว ในระยะยาว สังคมโดยรวมจะเกิดความสมดุล และกระบวนการพัฒนาจะเกิดผลอย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาโดยตุง : ต้นแบบการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

ประเทศไทยได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพัฒนาอย่างเป็นการทั่วไปโดยเป็นหลักการในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา รวมทั้ง เผยแพร่ให้ภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคการศึกษา สาธารณสุข ความมั่นคง และเหล่าเกษตรกรที่สนใจได้นำไปปฏิบัติ ในขณะเดียวกัน ก็ได้ประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาในหลาย ๆ พื้นที่ โครงการซึ่งเป็น

ต้นแบบสำคัญที่สะท้อนการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาและเกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ได้แก่ โครงการพัฒนาดอยตุง

โครงการพัฒนาดอยตุงเริ่มเมื่อปี 2531 บนพื้นที่ดอยตุง จังหวัดเชียงราย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 93,515 ไร่ ครอบคลุมชาวบ้าน 29 หมู่บ้าน ประมาณ 11,000 คน เป็นชนเผ่า 6 เผ่า เดิมชาวบ้านมีความเป็นอยู่แร้นแค้น ไม่มีสาธารณูปโภค และขาดการสนับสนุนใดจากภาครัฐ และมีกลุ่มติดอาวุธครอบครองพื้นที่บางส่วน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดอยตุงอยู่ใจกลางสามเหลี่ยมทองคำ เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเสพติดที่สำคัญ ชุมชนในพื้นที่มีปัญหาลับซับซ้อน ธรรมชาติถูกทำลายอย่างมาก จากการทำไร่เลื่อนลอย สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนดอยตุงเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2530 และทรงเล็งเห็นว่ารากเหง้าของปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมบนดอยตุง คือ ความยากจนและการขาดโอกาสในการดำรงชีวิต จึงทรงมีพระราชดำริที่จะนำผืนป่ากลับคืนสู่ดอยตุง และฟื้นฟูดอยตุงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นับเป็นการให้โอกาสชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ให้มีความหวัง พระราชปรัชญาในการทรงงานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมีสำนึกและพึ่งพาอาศัยกัน โดยชาวบ้านต้องเข้าใจว่าปัญหาเกิดจากตัวเอง และตนเองต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหา และเมื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้แล้ว ต้องรักษาไว้ให้อยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาดอยตุงแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1: (พ.ศ. 2531–พ.ศ. 2536) ปัญหาด้านสาธารณสุขได้รับการตอบสนองอย่างเร่งด่วน โดยการกำหนดมาตรการป้องกันโรค ให้ความรู้ด้านสาธารณสุข นอกจากนี้ ยังมีการฝึกอบรมการรักษาและป้องกันโรค และจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานไปพร้อม ๆ กัน

ระยะที่ 2: (พ.ศ. 2537–พ.ศ. 2545) การสร้างรายได้เป็นประเด็นสำคัญในช่วงระยะที่ 2 โครงการพัฒนาดอยตุงฯ ส่งเสริมการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ด้วยการหาวิธีเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

ระยะที่ 3: (พ.ศ. 2546–พ.ศ. 2560) ระยะนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างความแข็งแกร่งให้กับหน่วยธุรกิจของแบรนด์ดอยตุง เพื่อนำรายได้กลับคืนสู่โครงการพัฒนาดอยตุงฯ และชุมชนดอยตุงให้เกิดความยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อเตรียมความพร้อมในการสานต่อการพัฒนาด้วยตนเอง หลังจากปีพ.ศ. 2560 เมื่อโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ถอนตัวออกไป เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของโครงการพัฒนาดอยตุงฯ คือ การมอบการบริหารจัดการการพัฒนาและธุรกิจให้แก่ผู้นำท้องถิ่นรุ่นใหม่ได้

การพัฒนาตามต้นแบบโครงการพัฒนาดอยตุง เป็นการพัฒนาที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงการระเบิดจากข้างใน โดยการดึงให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ กระทำการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตามลำดับขั้น แก้ไขปัญหาพื้นฐานก่อน เพราะหลักการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นที่ฐานราก โดยฐานรากจะต้องเข้มแข็ง เมื่อฐานรากเข้มแข็งแล้ว ต่อไปจึงพัฒนาต่อไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับขั้น โดยในกระบวนการพัฒนา จะต้องศึกษาข้อมูล ปัญหาในพื้นที่อย่างละเอียด ให้ “เข้าใจ” จากนั้น ต้อง “เข้าถึง” และ “พัฒนา” ในการพัฒนาดอยตุงนั้น แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะสั้น ระยะกลาง

และระยะยาว ในกระบวนการพัฒนาตามลำดับขั้น Stage of Development ใช้หลักที่เรียกว่า 3 S Model คือ ขั้นแรก สร้างให้เกิดความอยู่รอด (Survival) เพื่อศึกษาปัญหาในพื้นที่ หาท่างแก้ไข สร้างสุขภาพ และการศึกษาให้กับชาวบ้านเพื่อเริ่มต้นพัฒนา โดยชาวบ้านต้องเข้าใจว่า ปัญหาเดิมที่เกิดขึ้นมีต้นเหตุจากชาวบ้านเบียดเบียนธรรมชาติ และไม่แบ่งปัน และมาร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน อย่างมีหลักวิชาและคุณธรรม ขั้นที่สอง สร้างให้เกิดความพอเพียง (Sufficiency) โดยการสร้างรายได้ สร้างความมั่นคงทางอาหาร พัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และขั้นที่ 3 คือ สร้างให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability) โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีภูมิคุ้มกัน ความสำเร็จของโครงการพัฒนาโดยตุง เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า หากเริ่มการพัฒนาอย่างเข้าใจ เป็นไปอย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนทั้งธรรมชาติและผู้อื่น รวมทั้ง บริหารโครงการไปอย่างมีคุณธรรมตามหลักวิชา ก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายและยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าว ซึ่งเรียกกันว่า “ตอยตุงโมเดล” ได้ถูกนำไปเป็นต้นแบบการพัฒนาในอีกหลาย ๆ แห่งโดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นแกนนำ อาทิ เช่น ในจังหวัดอาแจะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย จังหวัดท่าซี้เหล็ก จังหวัดเมืองสาด รัฐฉาน และอำเภอเยนนั้นของในเมียนมา จังหวัดบัลคห์ สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน และจังหวัดน่าน เป็นต้น⁴

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นเพราะโลกยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดการพัฒนาอย่างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาประเทศของประเทศในยุโรป ส่งผลให้ในความเจริญเติบโตที่เห็นสภาพแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างมาก องค์การสหประชาชาติจึงจัดการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Human Environment) ที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน (ค.ศ. 1972) เรียกร้องให้ประชาคมโลกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง จัดตั้ง United Nations Environmental Programme (UNEP) ขึ้น และต่อมาเลขาธิการสหประชาชาติ ได้ตั้ง World Commission on Environment and Development ซึ่งมีอดีต นายกรัฐมนตรีนอร์เวย์ นาย Gro Halem Brundtland เป็นประธานให้นำเสนอแนวทาง รู้จักกันในนาม “Brundtland Commission” ข้อเสนอสำคัญของ Brundtland Report (ปี ค.ศ. 1987) คือ การให้คำนิยามของคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบัน แต่ไม่ทำให้ชนรุ่นหลังสูญเสียความสามารถในการพัฒนาตามแบบที่เขาต้องการ “Sustainable Development is development that meets to needs of the present without compromising the ability of the future generations to meet their own needs”⁵

การพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้นเมื่อองค์การสหประชาชาติจัดให้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development: UNCED) (ค.ศ. 1992) รู้จักกันในนาม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล และประเทศต่าง ๆ รวม 178 ประเทศได้รับรองแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21)

⁴ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง, โครงการพัฒนาตอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ และ โครงการพัฒนาในต่างประเทศ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.maefahluang.org>

⁵ World Commission on Environment and Development, Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, 1987.

ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทโลกกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน หลังจากนั้น ได้มีการประชุมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนหลายครั้ง เช่น Rio+5 Rio+10 และ Rio+20

หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่ให้ความสำคัญควบคู่ไปพร้อม ๆ กันระหว่าง การพัฒนาเศรษฐกิจ ให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เห็นได้ชัดว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมกว้างกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่รวมถึงการสร้างเสมอภาคทางสังคม ซึ่งมีมิติที่หมายถึง “มนุษย์” ด้วยว่า ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้น คน (หรือมนุษย์) ก็ต้องไม่ถูกทอดทิ้งแต่จะต้องได้รับการพัฒนาไปด้วยอย่างเสมอภาค เช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมที่จะต้องไม่ถูกเบียดเบียนจนเกินขีดความสามารถที่ธรรมชาติจะรองรับไว้ได้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่ได้รับการตอบสนองมากนัก เพราะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเห็นว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ควรกระทำแต่ก็ต้องไม่ให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยยังไม่มีมีการกล่าวถึง การพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ในช่วงที่ผ่านมา (ค.ศ. 1992–2005) แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถขยายออกไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้บ้าง แต่ยังไม่ได้รับการยอมรับแพร่หลาย จนกระทั่งภายหลังปี ค.ศ. 2000 ที่ผู้นำโลกรับรองเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) และมีการหารือถึงการปฏิรูปองค์การสหประชาชาติในสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างจริงจัง จึงทำให้ในช่วงสมัยสหประชาชาติ สมัยที่ 60 ได้หารือและนำไปสู่การจัดตั้งคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน (Human Right Council : HRC) ขึ้นแทนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Commission on Human Rights : CHR) ประเด็นสังคมที่เสมอภาคจึงมีรากฐานที่มั่นคงในองค์การสหประชาชาติมากขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มดำเนินการครบทั้ง 3 เสาหลัก และเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนอย่างเป็นรูปธรรม

รายงานผลการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ส่งสัญญาณต่อประชาคมโลกอย่างชัดเจนว่า กระบวนการพัฒนาที่เข้ามาในหลายทศวรรษที่ผ่านมา แม้จะประสบความสำเร็จในการลดจำนวนคนยากจนลงอย่างมาก แต่ขาดความยั่งยืน เพราะในขณะที่เศรษฐกิจเติบโตขึ้น สภาพแวดล้อมกับเสื่อมโทรมลง และเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมมากยิ่งขึ้นไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน แรงขับเคลื่อนดังกล่าวจึงเป็นเหตุปัจจัยสำคัญให้ผู้นำโลกรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) เป็นแผนยุทธศาสตร์ใหม่ร่วมกันที่จะนำพาโลกไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในปี ค.ศ. 2030 ที่ประชาชน (people) จะพ้นภาวะความยากจน มีความเสมอภาคทางสังคม ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ โดยโลกที่เราอยู่อาศัย (planet) จะไม่เสื่อมโทรมลงไปมากกว่านี้ แต่จะดีขึ้นเพราะประชาคมโลกจะเปลี่ยนวิธีการบริโภคและผลิตให้เป็นไปอย่างยั่งยืน และบริหารทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งเร่งแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้รุ่นต่อไปสามารถอยู่ต่อไปได้ โดยประชาชนจะมีความมั่งคั่ง (prosperity) ทั้งเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ และมีสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม (peace) โดยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง (partnership) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Agenda for Sustainable Development) จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของประชาคมโลกนับแต่นี้ การพัฒนาจะไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะกับความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของรัฐเท่านั้น แต่จะต้องให้ความสำคัญกับมนุษย์และธรรมชาติด้วย ซึ่งด้วยจุดเปลี่ยนสำคัญนี้ ประเทศต่าง ๆ

ไม่สามารถจะบริหารการพัฒนาในแบบเดิม ๆ ได้อีกต่อไป (business as usual) แต่จะต้องแสวงหากระบวนการพัฒนาใหม่ ๆ ที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างชัดเจน

2.1.3 ทฤษฎีการตลาดที่เกี่ยวข้อง

ในกระบวนการสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลจำเป็นต้องมองว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนสินค้าหรือบริการที่จะต้องถูกทำการตลาด และหากจะทำการตลาดให้มีประสิทธิภาพจะต้องทราบตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศ โดยจำแนกเป็นระดับของกลุ่มลูกค้าที่สนใจในสินค้า (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) และเมื่อทราบกลุ่มลูกค้าแล้ว ก็จะนำหลักการสร้างแบรนด์เข้าปรับประยุกต์เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนว่า ในการทำการตลาดให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศควรดำเนินการอย่างไร โดยทฤษฎีการตลาดที่จะปรับใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

1) ทฤษฎีการตลาด 8 ระดับความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เจ้าของสินค้าสามารถบริหารจัดการสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้าและสามารถดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างถูกต้องตรงกับกลุ่มลูกค้า Prof. Phillip Kotler ได้อธิบายทฤษฎีการตลาดเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว โดยแบ่งระดับความต้องการของลูกค้าออกเป็น 8 ระดับ ได้แก่ (1) ความต้องการติดลบ (negative demand) คือ ลูกค้าต่อต้านสินค้านั้น ๆ และพร้อมที่จะหลีกเลี่ยงการใช้สินค้านั้น ๆ (2) ไม่เกิดความต้องการ (non existent demand) คือ ลูกค้าไม่เห็นความจำเป็นของสินค้านั้น ๆ (ไม่ได้คัดค้านแต่ไม่เห็นความจำเป็น) (3) ความต้องการแอบแฝง (latent demand) คือ ลูกค้าต้องการสินค้ามาใช้อำนวยความสะดวก แต่สินค้านั้นยังไม่มีในตลาด หรือลูกค้ายังไม่ออกว่า สินค้าลักษณะเช่นไร จึงจะตอบโจทย์ความต้องการอำนวยความสะดวกของตนได้ (4) ความต้องการถดถอย คือ ลูกค้าเริ่มไม่ต้องการสินค้านั้น ๆ แล้ว (5) ความต้องการไม่แน่นอน (irregular demand) คือ ความต้องการของลูกค้าผันผวนไปตามปัจจัยอื่น ๆ ทำให้ยากต่อการคำนวณความต้องการของลูกค้าได้ (6) ความต้องการอิ่มตัว (full demand) คือ ความต้องการของลูกค้าตรงกับความสามารถในการผลิตสินค้าตอบสนองลูกค้าของผู้ผลิตพอดี (7) ความต้องการล้นตลาด (overfull demand) คือ ความต้องการสินค้าของลูกค้ามีมากจนผู้ผลิตไม่สามารถตอบสนองได้ จนทำให้สุดท้ายลูกค้าหันไปใช้สินค้าอื่นแทนเพราะไม่สามารถหาสินค้านั้นได้ในเวลาที่ต้องการ (8) ความต้องการที่ไม่พึงประสงค์ (unwholesome demand) คือ สินค้าดังกล่าวมีความต้องการในสังคม แต่ในความเป็นจริงเป็นสินค้าซึ่งไม่น่าพึงประสงค์ เช่น ชัตต่อศีลธรรม อาทิ สินค้าประเภท สุรา บุหรี่ เป็นต้น ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีดังกล่าวไปปรับใช้ในงานวิจัยเพื่อมองภาพว่าสินค้า (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ตอบสนองกับกลุ่มลูกค้าแบบใดบ้าง⁶

2) ทฤษฎีการสร้างแบรนด์ให้สินค้า เพื่อให้สินค้า (ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การตลาดการสร้างแบรนด์เข้ามาช่วยเสริมซึ่งหลักการทำให้แบรนด์สินค้าติดตลาด จำเป็นต้องคำนึงถึงหลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) ผลิตภัณฑ์ต้อง

⁶ INCquity Enterprenuer's Handbook, ทฤษฎีการตลาด Phillip Kotler 8 ระดับความต้องการของลูกค้า [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://incquity.com/articles/kotler-eight-demand-states>.

มีคุณภาพดี เพราะคุณภาพที่ดีจะทำให้สินค้าได้รับการบอกต่อ ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ทรงอิทธิพลที่สุด (2) ต้องมีเอกลักษณ์โดดเด่นให้ลูกค้าสามารถจดจำได้ เช่น สามารถอธิบายตัวตนได้ง่ายด้วยคำจำกัดความที่สั้น มีบรรจุกฎที่โดดเด่นสะดุดตา (3) บูรณาการเครื่องมือทางการตลาดอย่างครอบคลุม (4) ใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างครอบคลุมและเข้าถึง (5) จัดงานและทำกิจกรรมเพื่อสังคม⁷ ผู้วิจัยจะได้นำทฤษฎีการสร้างแบรนด์ดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อให้เห็นภาพว่า หากจะใช้กลยุทธ์การตลาดเข้ามาเสริมให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

2.2 สรุปกรอบแนวคิด

การศึกษาฉบับนี้ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการศึกษาโดยศึกษาตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาของไทยที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแผนที่นำทาง โดยพิจารณาตัวอย่างความสำเร็จในเรื่องการลดความยากจน การเสมอภาคทางสังคม และการรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นเกณฑ์ เพื่อนำไปเปรียบเทียบ/ปรับใช้กับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งพบว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนมีมิติที่คล้ายคลึงกันอย่างมาก กล่าวคือ เน้นการพัฒนามนุษย์เป็นหลัก ไม่จำกัดเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันต้องแบ่งปันและไม่เบียดเบียนธรรมชาติ โดยรักษาแนวปฏิบัติตามแนวทางสายกลางเพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิต ซึ่งในระยะยาวเมื่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมปรับรองรับ ก็มีความเป็นไปได้ที่ว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ และเมื่อการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ก็จะทำทฤษฎีทางการตลาดเข้ามาปรับใช้เพื่อให้ทราบว่า หากจะสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง

⁷ INCquity Enterprenuer's Handbook, 5 กลเม็ดทำแบรนด์สินค้าให้ติดตลาด [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://incquity.com/articles/marketing-boost/5-ways-build-brand-awareness>.

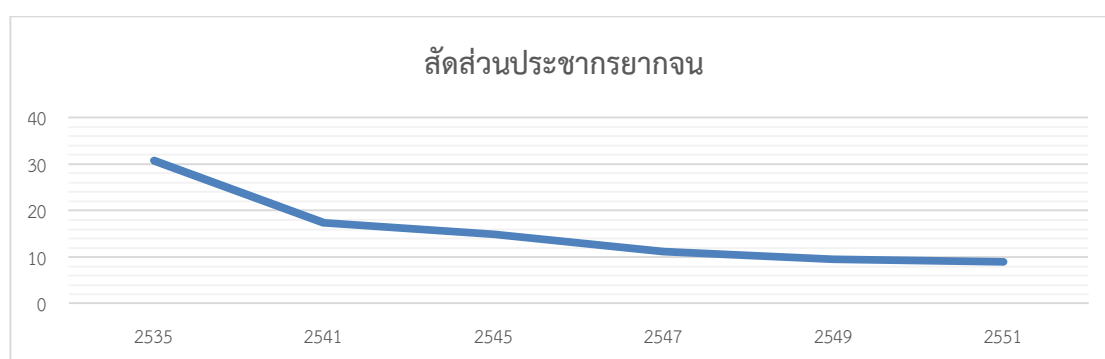
บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย

ประเทศไทยพัฒนาประเทศตามแนวทางการพัฒนากระแสหลักตามทฤษฎีความทันสมัยมาตั้งแต่ต้น โดยได้รับหลักการดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ สรุปภาพรวมได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” จึงทำให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 รัฐบาลปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศใหม่เปลี่ยนเป็นเน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เกิดวิกฤตต้มยำกุ้ง กระบวนการพัฒนาดังกล่าวจึงไม่สามารถนำไปใช้อย่างเต็มที่ แต่สังคมไทยได้เรียนรู้ถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรัฐบาลได้อัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา ผลที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในระยะเริ่มต้น พบว่า ภาคเศรษฐกิจฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตและมีการขยายตัวในระดับที่เพียงพอต่อการจ้างงาน และอัตราการว่างงานของประเทศลดลงค่อนข้างรวดเร็ว และบทเรียนจากวิกฤตต้มยำกุ้งทำให้องค์กรแห่งประเทศไทยปรับโครงสร้างภาคการเงินทั้งระบบให้สถาบันการเงินบริหารอย่างระมัดระวังและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้นส่งผลให้ในช่วงวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (ค.ศ. 2008–2009) ที่ผ่านมา ไทยไม่ได้รับผลกระทบมากนัก

หากมองผลสำเร็จของการพัฒนาประเทศภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย้อนหลังไปประมาณ 15 ปี (นับตั้งแต่แผน 9–11) จะพบว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยสามารถเทียบเคียงจากการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของไทย (ระยะเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 2000–2015) โดยหากเปรียบเทียบ 3 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เศรษฐกิจ (ลดความยากจน) ความเสมอภาคทางสังคม (ความเท่าเทียมของหญิงชาย) และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในบริบทของการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ จะพบว่า ไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ (1) ด้านความยากจนสามารถลดสัดส่วนประชากรยากจนลงครึ่งหนึ่ง (ช่วงปี 2533–2558) จากร้อยละ 33.69 ในปี 2533 เหลือร้อยละ 8.95 ในปี 2551 (2) ด้านความเสมอภาคทางสังคม สามารถจัดความไม่เท่าเทียมกันทางเพศในการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาภายในปี 2558 เด็กหญิงและชายไทยสามารถเข้ารับการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน สำหรับสาเหตุที่สัดส่วนนักเรียนหญิงต่อชายในระดับประถมศึกษาน้อยกว่า 1 เพราะจำนวนนักเรียนหญิงน้อยกว่า และประชากรวัยเรียนหญิงน้อยกว่า และ (3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงน้ำสะอาดลงได้ครึ่งหนึ่งภายในปี 2558 แต่ก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ในบางตัวชี้วัดเช่นการเพิ่มสัดส่วนผู้บริหารสตรีในองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นร้อยละ 4 หรือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรใน

ชุมชนเมือง เป็นต้น⁸ ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด จึงทำให้ภาพความสำเร็จมีทั้งส่วนที่สำเร็จอย่างมาก และส่วนที่ยังคงต้องทำต่อไป ทั้งนี้ เป็นเพราะไทยยังมีความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน และเกิดความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ฝังงมในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ จึงต้องเร่งเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัว รองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 แผนภูมิตัวชี้วัด MDGs 1 สัดส่วนประชากรที่ยากจนในประเทศไทย
ที่มา: คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัด MDGs 3 ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและสถานะสตรี

	2533	2538	2543	2548	2551	MDGs
อัตราส่วนนักเรียนหญิงต่อ นักเรียนชายระดับประถมศึกษา	0.95 (2534)	0.94 (2539)	0.93	0.94 (2549)	0.94	1.00 (2552)
อัตราส่วนนักเรียนหญิงต่อ นักเรียนชายระดับมัธยมศึกษา	0.97 (2534)	1.02 (2539)	1.01	1.04 (2549)	1.04	1.00 (2558)
อัตราส่วนนักศึกษาหญิงต่อ นักศึกษาชายระดับอุดมศึกษา	1.00 (2534)	1.00	1.12	1.20 (2549)	1.19	1.00 (2558)

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ

⁸ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2552 (กรุงเทพฯ, 2553).

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด MDGs 7 C สัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดลงครั้งหนึ่งในปี 2558

	2533	2538	2543	2548	2551	MDGs
สัดส่วนครัวเรือนในเมืองที่เข้าถึงน้ำสะอาด (%)	96.50	–	97.00	96.30	–	98.20 (2558)
สัดส่วนครัวเรือนในชนบทที่เข้าถึงน้ำสะอาด (%)	76.40	–	91.00	87.00	–	88.20 (2558)

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

3.2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถปรับใช้ได้กับทุกประเทศ ทุกระดับการพัฒนา และทุกภาคส่วน และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้ง 17 เป้าหมาย มีความสอดคล้องกัน คือ การมุ่งลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ และเน้นการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทย มีหลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนในหลายมิติ อาทิ

1) หลักการพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง (people-centered development) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการสร้างขีดความสามารถของคนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มจากระดับชุมชนและฐานราก โดยเฉพาะกลุ่มคนที่ยากจนที่สุดและกลุ่มที่มีความเปราะบาง อาทิ เด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการ เป็นต้น⁹ สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ครอบคลุม (inclusive) เป็นสากล (universal) และมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักสำคัญของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งของคน (มากกว่าเน้นเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ) และมุ่งเป้าที่จะไม่มีใครไว้ข้างหลัง (no one is left behind)

2) หลักความพอประมาณและความพอดี (moderation) สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการพัฒนาเชิงคุณภาพที่สมดุลระหว่างสามเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน อันประกอบด้วยเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการบริโภคและการผลิตอย่างยั่งยืน และรักษาสิ่งแวดล้อม และสอนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างพอเหมาะพอดี เช่น การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ มหาสมุทร ที่ไม่มากเกินไปเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการดินและน้ำอย่างยั่งยืนและรอบด้าน กล่าวคือ หลักการใช้ทรัพยากรที่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ (resource efficiency) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาโดยไม่ส่งผลเสียต่อคนรุ่นหลัง¹⁰

3) การสร้างภูมิคุ้มกัน (prudence) และความยืดหยุ่นในการปรับตัว (resilience) การปรับตัวต่อสิ่งที่มากระทบทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งภาคส่วนต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ อาทิ

⁹ สอดคล้องกับแนวความคิดการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับคนในวรรคที่ 23 25 51 และ 52 ของเอกสารวาระการพัฒนาฯ (A/RES/70/1)

¹⁰ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 2 6 7 12 และ 15 (A/RES/70/1)

การทำกรเกษตรที่หลากหลายเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและลดความเสี่ยงจากความผันผวนของกลไกตลาด แนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยง (risk management) และการลงทุนอย่างระมัดระวัง ไม่ทำเกินตัวในภาคธุรกิจ¹¹ เป็นต้น

4) ความมีเหตุผล (reasonableness) ความรู้ (Knowledge) และคุณธรรม (Virtues) มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ใช้การกำหนดนโยบายที่อ้างอิงหลักฐานและข้อมูลเชิงประจักษ์ (evidence-based) และข้อมูลความรู้ (knowledge-based) เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการพัฒนาสังคมและผู้ที่มีความต้องการมากที่สุด นอกจากนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเน้นการติดตามและทบทวนผล ตลอดจนการจัดทำตัวชี้วัด (indicator) บนพื้นฐานของระบบการจัดเก็บข้อมูลฐาน (baseline) ที่เชื่อถือได้และมีความครอบคลุมโดยใช้ข้อมูลแบบจำแนกประเภท (disaggregated data)¹²

หากนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เห็นภาพว่าจะบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไรก็อาจยกตัวอย่างให้เห็นได้ ดังนี้

1) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการลดความยากจน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในเรื่องการลดความยากจนได้ เพราะหลักดังกล่าวสร้างโอกาสให้กับชาวบ้าน และสอนให้ชาวบ้าน “ลดรายจ่าย” ซึ่งในทางทฤษฎีถือว่ามีความสำคัญมากกว่าการ “เพิ่มรายได้” เสียอีก โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงแนะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกรนำไปทดลองใช้ผ่าน “เกษตรทฤษฎีใหม่” ที่สอนให้ชาวบ้านเลิกใช้ปุ๋ยเคมีเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยชีวภาพ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน บริหารจัดการพื้นที่ ดิน และน้ำ ทำบัญชีครัวเรือน และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเป็นมิตร โดยเป้าหมายคือ ชาวบ้านจะต้องสามารถเลี้ยงตนเองได้ (self-reliance) ซึ่งผลการการปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้นเพราะรายจ่ายจากค่าซื้อปุ๋ยเคมีลดลงอย่างมาก รวมทั้ง รายจ่ายค่าซื้ออาหารก็ลดลง เพราะปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก รวมทั้ง ยังมีสุขภาพดีเพราะรับประทานอาหารที่ไม่มีสารพิษ ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัด เช่น ที่อำเภอท่าวังผาและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่านที่ได้นำเกษตรทฤษฎีใหม่ การพัฒนาระบบชลประทาน การจัดตั้งกองทุนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปุ๋ยชีวภาพไปทดลองใช้ ก็ช่วยให้ชาวบ้านซึ่งเดิมปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้น ปลอดภัย และมีสุขภาพแข็งแรงเนื่องจากไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างเล็ก ๆ น้อย ๆ ของชุมชนที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติและสามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและสามารถพ้นจากความยากจนได้ เป็นต้น¹³ ซึ่งตัวอย่างเหล่านี้ เป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่สนับสนุนให้เห็นว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้อย่างเป็นระบบทั่วประเทศมีส่วนช่วย

¹¹ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 9 และ 11 (A/RES/70/1)

¹² สอดคล้องกับแนวคิดของเอกสารวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ในวรรคที่ 48 57 74 75 และ 76 (A/RES/70/1)

¹³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ กว่า 1 ทศวรรษ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2555).

ให้จำนวนคนยากจนในประเทศลดลง และช่วยให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษได้

2) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม การปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการให้โอกาสกับบุคคล ซึ่งพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ต่างประกอบพระราชกรณียกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการให้โอกาสกับบุคคล โดยเฉพาะสตรีเป็นอย่างมาก ในขณะที่ผู้ชายออกไปทำการเกษตร สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงสอนอาชีพการทอผ้าและหัตถกรรมพื้นบ้านให้กับสตรี ซึ่งเป็นช่องทางเพิ่มรายได้ที่สำคัญ แนวทางดังกล่าวได้ทรงปฏิบัติมาอย่างยาวนานจึงทำให้ผู้หญิงในสังคมไทย ไม่ใช่เพศที่ถูกทอดทิ้งและได้รับการดูแลสร้างงานสร้างอาชีพและมีรายได้เลี้ยงครอบครัว และเป็นหนึ่งในกำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว สังคมไทยจึงไม่มีปัญหาความไม่เสมอภาคของหญิงชาย (หรือมีน้อยมาก) เพราะสตรีเป็นเพศซึ่งได้รับบทบาทในการดูแลครอบครัวและมีอาชีพและสร้างรายได้มาเป็นเวลานานแล้ว ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ (คน) ทุกคนให้เข้มแข็งและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ จึงได้ฝึกอาชีพและให้โอกาสคน (ทั้งชายและหญิง) และสอนให้รู้จักแบ่งปัน ไม่เบียดเบียน ซึ่งหลักแบ่งปันและไม่เบียดเบียนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคทางสังคมได้ทางหนึ่ง

3) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติอย่างเป็นมิตร ใช้กลวิธีทางธรรมชาติแก้ไขปัญหาทางธรรมชาติ และใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและแบ่งปันกันเสมอ รวมทั้ง ให้ใช้ชีวิตอย่างสมดุล เช่น ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ใช้หญ้าแฝกยึดดิน ใช้ฝักตบขวาดูดซับโลหะหนักจากน้ำเสีย รู้จักการแก่งัดดิน และรักษาป่าเพราะป่าคือต้นกำเนิดของน้ำ และคือ ชีวิต ดังนั้น ชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ได้รับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะสามารถรักษาป่า และความสมดุลของธรรมชาติเอาไว้ได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเสาหลักสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมาก

เป็นที่เห็นได้ชัดว่า ชุมชน (หรือประเทศ) ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างเข้าใจ และสามารถปรับให้เหมาะกับภูมิสังคมได้ จะสามารถค่อย ๆ บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ใช้ชีวิตอย่างสมดุล เลี้ยงตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันจากสิ่งที่จะมากระทบ รวมทั้ง ให้แบ่งปันและไม่เบียดเบียน จึงทำให้รายจ่ายลด รายรับเพิ่ม ปลอดภัยลดการเอาเปรียบ ไม่กดขี่ จึงเกิดความเสมอภาคในสังคม และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเป็นมิตร จึงทำให้สภาพแวดล้อมกลับมาอุดมสมบูรณ์ขึ้นอีกครั้ง จึงสามารถกล่าวได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

3.3 แนวทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศอื่นในเอเชีย (แนวทางตะวันออก)

เพื่อให้ภาพการผลักดันให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหนึ่งในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศมีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวทางของการพัฒนารูปแบบอื่นที่ในเวทีระหว่างประเทศประกอบด้วย โดยในกรณีนี้ศึกษากรณีของภูฏาน และเกาหลีใต้

3.3.1 Gross National Happiness ของภูฏาน

ภูฏาน เป็นรัฐเล็ก ๆ เหนืออินเดียบริเวณแคว้นฮัลสัสม ที่มีพื้นที่เพียง 47,000 ตารางกิโลเมตร (ไทยที่มีพื้นที่ 5.13 แสนตารางกิโลเมตร) มีพลเมือง 8 แสนคน (ไทยที่มีประชากร 62 ล้านคน จังหวัดเชียงใหม่มีประชากร 1.5 ล้านคน) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อปี ค.ศ. 1972 H.M. Jigme Singye Wangchuck พระมหากษัตริย์แห่งภูฏานทรงประกาศว่า ภูฏานจะให้ความสำคัญกับการวัดความสุขของประชากรมากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวม "Gross National Happiness (GNH) is more important than Gross National Product (GDP)" และพระองค์ได้ดำเนินแนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งรักษาวัฒนธรรมและค่านิยมทางพุทธศาสนาท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเน้นการพัฒนาทั้งวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป

GNH ประกอบด้วยเสาหลัก 4 ประการ ได้แก่

1) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน (Sustainable economic development) การรับความเจริญภายนอกเข้ามาต้องดูความสุขของชนภูฏานเป็นปัจจัยไม่ใช่ดูจากผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเน้นการพออยู่พอกิน ไม่เน้นการพัฒนาเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตโดยเร็ว ไม่เน้นการพึ่งพิงจากภายนอก

2) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Conservation of Environment) การพัฒนาใด ๆ จะต้องไม่ทำลายความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยยกเลิกการค้าไม้กับต่างชาติ ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ป่าไม้ และปลูกเพิ่มเติม รวมถึง สัตว์ป่าก็ได้รับการดูแลอย่างดี และจะรักษาพื้นที่ป่าไม้น้อยอย่างน้อยร้อยละ 60 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ห้ามสร้างอาคารสูงเกินกว่า 4 ชั้น และเก็บภาษีนำเข้ายานพาหนะในระดับที่สูง รวมทั้งจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวไม่เกินปีละ 5 พันคน โดยนักท่องเที่ยวต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าประเทศคนละประมาณ 200 เหรียญสหรัฐ ต้องใช้จ่ายหัวละ 250 เหรียญต่อวัน ชาวภูฏานที่จะมีเพื่อนต่างชาติไปเยี่ยม ต้องขออนุญาตจากรัฐบาล ปีหนึ่งแต่ละครอบครัวรับได้ไม่เกิน 2 คน

3) การส่งเสริมและสงวนรักษาวัฒนธรรมประเพณี (Preservation and Promotion of Culture) รัฐบาลส่งเสริมและให้ชาวภูฏานยึดถือและปฏิบัติตามแบบแผนดั้งเดิมที่เคยทำกันมา แต่งกายด้วยชุดประจำชาติเป็นกิจวัตร เครื่องครัดในการนับถือพุทธศาสนานิกายตันตระ (ที่ได้รับจากทิเบต) วิถีชีวิตของผู้เฒ่าและประชาชนเรียบง่าย ไม่เน้นวัตถุนิยม ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย รัฐบาลห้ามประชาชนใช้ถุงพลาสติก อาคารบ้านเรือนจะต้องใช้สถาปัตยกรรมดั้งเดิม

4) การส่งเสริมการพัฒนาธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้ชาวภูฏานดำรงชีวิตบนพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาสังคมทั้งระบบให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพโดยยึดถือหลัก 6 ประการ เช่นความซื่อสัตย์สุจริต ความมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

เสาหลัก 4 ประการสามารถแยกย่อยออกได้เป็น 9 บริบท (domain) เพื่อให้สามารถวัดผลได้ ซึ่งทั้ง 9 บริบทได้แก่

- 1) คุณภาพชีวิต (Living standards)
- 2) การศึกษา (Education)
- 3) สุขภาพ (Health)
- 4) สิ่งแวดล้อม (Environment)

- 5) ความสำคัญของชุมชน (Community Vitality)
- 6) การใช้เวลา (Time-use)
- 7) สุขภาพจิตที่ดี (Psychological well-being)
- 8) ธรรมาภิบาล (Good Governance)
- 9) ภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม (Cultural resilience and promotion)

ภาพที่ 3 แสดงแนวคิด Gross National Happiness ใน 9 domain

ที่มา: GNH Center Bhutan, <http://www.gnhcentrebhutan.org/what-is-gnh/four-pillars-and-nine-domains/>.

แนวคิด Gross National Happiness (GNH) ของภูฏานได้รับการตอบรับในเวทีระหว่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่เป็นวิธีการวัดระดับความเจริญรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่การวัดจาก GDP ตามแนวทางการพัฒนากระแสหลักน่าจะเป็นเพราะภูฏานนำเสนอประเด็นดังกล่าวในมุมซึ่งตนเองมีจุดแข็งกล่าวคือ หากวัดความเจริญของภูฏานในเชิง GDP จะพบว่า ภูฏานนับเป็นประเทศที่ยากจนอย่างมาก แต่ในทางกลับกันหากไม่นำ GDP มาวัด วิถีชีวิตและการรักษาขนบเดิมที่ภูฏานยังรักษาไว้ได้อย่างเข้มแข็งเป็นส่วนเสริมสำคัญทำให้สังคมระหว่างประเทศเกิดความเชื่อถือได้ว่า เป็นภาพที่เกิดขึ้นได้จริง หากเปลี่ยนวิธีการวัด ประกอบกับในเวลานั้น โลกประสบปัญหาความเลื่อมล้ำและปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ภูฏานนำเสนอแนวคิดการวัดผลทางเลือกในจังหวะที่เหมาะสม คือ ในขณะที่โลกเริ่มกังขาเกี่ยวกับวิธีวัดระดับการพัฒนาแบบเดิม จึงเป็นคำตอบที่ได้รับการตอบรับดีในโอกาสดังกล่าว นอกจากนี้ GNH ยังพัฒนาตัวชี้วัดเชิงสถิติและคณิตศาสตร์มารองรับเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ง่ายต่อนักทฤษฎีตะวันตกที่จะตอบรับเพราะสามารถพิสูจน์ผลเชิงประจักษ์ได้ อย่างไรก็ตาม ในช่วงต้น GNH ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับมากนัก อาจเป็นเพราะในช่วงแรก ภูฏานยังไม่สามารถนำเสนอตัวชี้วัดดัชนีความสุขได้อย่างชัดเจน จนกระทั่งประมาณปี ค.ศ. 2011 สมัชชาสหประชาชาติจึงมีข้อมติรับการประเมินตามแนวการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติและยินดีที่ภูฏานเสนอตนเป็นผู้วัด ซึ่งต่อมาดัชนีชี้วัดในลักษณะดังกล่าวก็พัฒนาขึ้นมาหลายอัน เช่น Happy Planet Index และ World Happiness Index เป็นต้น

3.3.2 Samaeul Undong ของเกาหลีใต้

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกาหลีใต้พัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทฤษฎีความทันสมัยโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมแต่ผลคือ ความเหลื่อมล้ำระหว่างชนบทกับเมืองเกิดขึ้นอย่างมาก ประธานาธิบดีปาร์ค จุง ฮี เห็นว่าจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำดังกล่าว โดยต้องเน้นให้ชุมชนสามารถช่วยตนเองได้ จึงริเริ่มแนวคิด Samaeul Undong ซึ่งแปลว่า โครงการสร้างหมู่บ้านใหม่ แนวคิดดังกล่าวเน้นให้ชุมชนรู้จักการพึ่งพาตนเอง ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานอย่างขยัน เพื่อสร้างโอกาสต่อสู้กับองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ (chaebol) ของเกาหลี ในช่วงเริ่มต้น Samaeul Undong เน้นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น เช่น การขยายถนน การปรับปรุงหลังคา บ้านเรือน ห้องครัว และรั้วบ้าน จัดแหล่งบริการซักรีด การสร้างบ่อน้ำชุมชน การก่อสร้างสะพาน รวมถึงการปรับปรุงระบบชลประทาน มีหมู่บ้านเข้าร่วม ประมาณ 33,267 แห่ง โดยหมู่บ้านที่เข้าร่วม จะได้รับปูนซีเมนต์แบบให้เปล่าเฉลี่ยหมู่บ้านละ 355 ถุง อย่างไรก็ตาม โครงการส่วนใหญ่จะดำเนินการด้วยเงินทุนและแรงงานของแต่ละหมู่บ้านเอง แต่ต่อมา รัฐบาลได้ใช้นโยบายที่จะเน้นให้ความช่วยเหลือแก่หมู่บ้านที่แสดงออกซึ่งการพึ่งพาตนเองอย่างโดดเด่น โดยสนับสนุนปูนซีเมนต์เพิ่มเติมอีกจำนวน 500 ถุง และเหล็กเส้นอีก 1 ตัน จิตวิญญาณสำคัญของ Samaeul Undong คือ ความขยันหมั่นเพียร (Diligence) การพึ่งพาตนเอง (Self-help) และความร่วมมือ (Cooperation) นอกจากนี้ รัฐบาลพบว่า การผลักดัน Samaeul Undong จะประสบผลสำเร็จจะต้องสร้างผู้นำชุมชนที่มีความสามารถและยึดมั่นในหลัก Samaeul Undong รัฐบาลจึงจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมผู้นำตามแนวทาง Samaeul Undong โดยคัดเลือกจากผู้นำรุ่นใหม่ชายและหญิงอย่างละ 1 คนจากทุกหมู่บ้าน แนวทางการพัฒนาชนบทแบบ Samaeul Undong ประสบความสำเร็จอย่างมาก และช่วยให้เกาหลีพ้นจากสถานะประเทศยากจน และรัฐบาลได้ขยายแนวคิด Samaeul Undong ออกไปสู่ภาคอื่น ๆ ด้วยอีกมาก ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ Samaeul Undong ประสบความสำเร็จ ได้แก่ แนวคิดดังกล่าวอาศัยกลไกการแข่งขัน โดยหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาแบบพึ่งตนเองจะได้รับรางวัลสนับสนุนจากรัฐบาล นอกจากนี้ ผู้นำเกาหลียังเป็นผู้สนับสนุนหลักของแนวคิดดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ¹⁴ อย่างไรก็ตาม แนวคิด Samaeul Undong ไม่ได้ถูกเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับแพร่หลายในเวทีระหว่างประเทศ เช่น GNH แต่ในระยะหลัง รัฐบาลเกาหลีใต้ก็เริ่มการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เรียนรู้เกี่ยวกับ Samaeul Undong มากขึ้น เช่น การจัดทำเอกสารรายงานการพัฒนาชนบทที่กล่าวถึง Samaeul Undong ร่วมกับ OECD เป็นต้น

หากประเมินความสำเร็จของ GNH และ Samaeul Undong ซึ่งทั้งสองแนวทางเป็นแนวทางการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ในกรณี ของ GNH เน้นแนวคิดวิถีพุทธที่ให้ความสำคัญกับจิตใจและธรรมชาติ ในขณะที่ Samaeul Undong เน้นให้สังคมเป็นสังคมที่พึ่งตนเองได้แบบเดียวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นว่า แนวทางทั้งสอง ปัจจุบัน ได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาคมระหว่างประเทศ และเริ่มมีการศึกษากันเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุเพราะปัจจุบัน โลกกำลังศึกษาแนวทางใหม่ในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางสายตะวันออกเหล่านี้

¹⁴ OECD, *A New Rural Development Paradigm for the 21st Century* (Development Center Studies, OECD Publishing Paris, 2016).

กลายเป็นทางเลือกหนึ่งเพราะหลายประเทศเองก็มองว่า ได้ทดลองการพัฒนาสายตะวันตกมาระยะหนึ่งแล้ว แม้ประสบผลสำเร็จแต่ก็ยังไม่สมบูรณ์ หากมีแนวทางอื่นที่เปลี่ยนแนวความคิดการพัฒนาแบบเดิมก็น่าทดลอง เพราะประชาคมโลกเห็นตรงกันว่า หากจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทุกประเทศไม่สามารถปฏิบัติแบบเดิม ๆ (business as usual) ได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม อาจพอประเมินได้ว่าแนวคิดใดจะได้รับการยอมรับว่าเป็นทางเลือกในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดดังกล่าวจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับแนวความคิดการพัฒนาเดิมตามทฤษฎีความทันสมัย สามารถวัดผลผ่านตัวชี้วัดที่เป็นสถิติเชิงประจักษ์ได้ และจะต้องได้รับการผลักดันอย่างจริงจังจากรัฐบาลเจ้าของแนวคิดดังกล่าว เช่น กรณีของเกาหลีใต้และญี่ปุ่น เป็นต้น

3.4 การดำเนินการของไทยในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทระหว่างประเทศ

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในทุกระดับและทุกภาคส่วนของประเทศ โดยให้จัดทำยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557–2560) ยุทธศาสตร์ดังกล่าวครอบคลุมมิติการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครบถ้วน รวมทั้ง มิติการต่างประเทศ โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งเผยแพร่องค์ความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประเทศต่าง ๆ มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปรับใช้ในประเทศนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในต่าง ๆ

กระทรวงการต่างประเทศได้รับบทบาทการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศ โดยกรมหลักที่มีบทบาทสำคัญได้แก่ กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมสารนิเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมภูมิภาค เป็นต้น ภารกิจการเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศเน้นการผลักดันใน 3 ระดับ คือ ระดับแรก ให้เกิดการรับรู้ถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนว่าหลักปรัชญาดังกล่าวมีสาระสำคัญเช่นไร ระดับสอง จึงเน้นให้เกิดความเข้าใจ คือ ให้ประเทศต่าง ๆ สามารถเข้าใจว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทใดได้บ้าง และหากจะนำไปปรับใช้จะต้องคำนึงถึงบริบทและภูมิสังคมของประเทศตนอย่างไร และระดับสุดท้าย คือ การนำไปปฏิบัติ โดยส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้อย่างจริงจัง โดยกระทรวงการต่างประเทศจะให้ความช่วยเหลือในโครงการต่าง ๆ เพื่อให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

ที่ผ่านมากระทรวงการต่างประเทศดำเนินการเผยแพร่ทั้ง 3 ระดับไปพร้อม ๆ กัน เพราะระดับการรับรู้ของเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศมีแตกต่างกัน บางประเทศมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว บางประเทศยังไม่คุ้นเคย เป็นต้น โดยช่องทางที่กระทรวงการต่างประเทศใช้ในการเผยแพร่/ผลักดัน ได้แก่

- 1) การกล่าวถ้อยแถลง หรือ ผลักดันในห้วงการประชุมหรือสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่รับรู้ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถ้อยแถลงที่การประชุมผู้นำว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อเดือน ก.ย. ค.ศ. 2015 หรือการกล่าวถ้อยแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หรือบุคคลสำคัญในรัฐบาลในเวทีระหว่างประเทศก็จะกล่าวถึงหลักการและความสำเร็จของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศ

ยังพยายามผลักดันให้องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏในเอกสารผลลัพธ์การประชุมต่าง ๆ หรือในข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติ ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ความสำเร็จในกรณีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการต่อยอดที่ประชุมในกรอบต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ พยายามเผยแพร่เอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะเป็นแนวทางการพัฒนาของไทยที่ประสบความสำเร็จ เช่น รายงานการพัฒนามนุษยของไทย ปี 2007 โดย UNDP เป็นต้น

2) การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในลักษณะของการให้ทุนเพื่อการศึกษา ฝึกอบรม หรือดูงาน รวมทั้งส่งผู้เชี่ยวชาญหรืออาสาสมัครคนไทยไปปฏิบัติงานในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกรมความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหน่วยงานหลัก โดยกรมความร่วมมือระหว่างประเทศจะให้ทุนการศึกษาแก่ประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ปีละ 4 หลักสูตร มีเข้าร่วมประมาณ 10-15 ประเทศต่อหลักสูตร ครอบคลุมประเทศเพื่อนบ้าน อาเซียน แอฟริกา ประเทศหมู่เกาะ กลุ่มลาตินอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้ กรมความร่วมมือยังจัดโครงการบวักแก้วสัมพันธ์เชิญผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงเข้ามาดูงานในประเทศไทย และร่วมมือกับประเทศที่สามขยายความร่วมมือแบบหุ้นส่วนเพื่อเผยแพร่แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ร่วมมือกับเกาหลีใต้จัดหลักสูตรฝึกอบรมให้กับประเทศในอาเซียน หรือร่วมกับสำนักงานแผนโคลัมโบจัดอบรมให้กับสมาชิกของแผน เป็นต้น

3) การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการผ่านโครงการความร่วมมือในเลโซโท ติมอร์ เลสเต กัมพูชา ตองกา

กรมความร่วมมือระหว่างประเทศให้ความช่วยเหลือประเทศเลโซโท ติมอร์ เลสเต กัมพูชา และ ตองกาในการพัฒนาเกษตรและพัฒนาชนบท โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้อย่างแท้จริง ดังนี้

(1) เลโซโท : รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือราชอาณาจักรเลโซโท ในโครงการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อจัดตั้งศูนย์สาธิตการทำเกษตรแบบยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในพื้นที่ต่ำ (low land) ให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพเกษตรกรและเกิดความมั่นคงทางอาหาร โครงการดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งเลโซโท ทรงเสด็จฯ มาร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี และได้ไปศึกษาดูงานที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริห้วยฮ่องไคร้ทรงประทับใจและเห็นว่าแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในเลโซโทได้ รัฐบาลไทยจึงจัดการศึกษาดูงานให้กับเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและเกษตรกรเลโซโท และฝึกงานในลักษณะ on the job training ให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในโครงการ รวมทั้ง ส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปให้คำแนะนำในด้านดิน ป่าไม้และพืชสวน¹⁵ โครงการดังกล่าวถือว่าประสบผลสำเร็จเพิ่มผลผลิต คุณภาพชีวิตเกษตรกรดีขึ้น มีความมั่นคงทางอาหารและมีน้ำบริบูรณ์ขึ้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงต้นมีความยากลำบาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนความคิด (mindset) ของเจ้าหน้าที่ หรือคนในพื้นที่ให้หันมาทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรผสมผสานที่ไม่เคยทำกันมาก่อนในเลโซโท ความสำเร็จดังกล่าวเป็นที่

¹⁵ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, รายงานประจำปี 2552 (กรุงเทพฯ, 2552).

ประจักษ์และรัฐบาลเลโซโทซาบซึ่งและยอมรับในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้สำเร็จได้จริงและมีความยั่งยืน

(2) ทิมอร์ เลสเต : รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือโครงการหมู่บ้านต้นแบบตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมู่บ้านเฮรา และศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรแก่เกษตรกรทิมอร์ เลสเต ในการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามทฤษฎีใหม่¹⁶ ซึ่งในทิมอร์ เลสเตก็ประสบปัญหาคล้ายคลึงกับเลโซโท คือ ในช่วงต้น ต้องเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านที่เคยเน้นการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยวและได้รายได้จากการขายสินค้าเกษตรแบบง่าย ๆ มาเป็นการทำเกษตรแบบเป็นขั้นเป็นตอน มีการจัดการพื้นที่ ทำปุ๋ยด้วยตนเอง ปัจจุบันมีสมาชิก 29 คน และสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกเดือนละประมาณ 200-400 ดอลลาร์สหรัฐ และพืชผักได้ใช้บริโภคในครัวเรือน ซึ่งชุมชนเห็นว่า เป็นแนวทางที่ยั่งยืน

(3) กัมพูชา : รัฐบาลไทยให้ความช่วยเหลือจัดตั้งโครงการหมู่บ้านต้นแบบพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ตะโบกวิน-บันเตียเมียนเจย โดยจังหวัดสระแก้วเข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การเลี้ยงไก่พันธ์พื้นเมือง การปลูกมะนาว ลำไย การปลูกผักสวนครัว ถั่วฝักยาว พริกทอง แดงกวา ผักกาด ผักบุ้งการให้ความรู้ อนามัยและสิ่งแวดล้อม มีครัวเรือนต้นแบบ เข้าร่วมประชุมจำนวน 35 ครัวเรือน นอกจากนี้จังหวัดสระแก้ว ยังได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนกิจกรรม ด้านศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านการเกษตร ด้านการปศุสัตว์ และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ให้แก่กัมพูชา

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังให้ความช่วยเหลือโครงการพัฒนาการเกษตรบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่พระราชวังของตองกาด้วยอีกโครงการหนึ่ง

4) การจัดการประชุมระหว่างประเทศเพื่อเผยแพร่หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในฐานะประธานกลุ่ม 77 รัฐบาลไทยกำหนดจัดการประชุมเพื่อเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ครั้ง โดยครั้งแรก (28-29 ก.พ. 2559) ในระดับผู้เชี่ยวชาญ ครั้งที่สองในระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (3-4 มิ.ย. 2559) และครั้งที่สาม (ประมาณ ก.ย. 2559) ในระดับรัฐมนตรี การจัดการประชุมทั้ง 2 ครั้ง ประสบผลสำเร็จทำให้ประเทศต่าง ๆ เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น และตระหนักว่า การนำไปใช้ต้องปรับให้เหมาะกับภูมิสังคมของประเทศตน โดยต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ค่านิยมและทัศนคติเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จ และรัฐบาลและชุมชนต้องร่วมมือกัน ซึ่งผลการจัดประชุมทั้งสองครั้งมีประเทศสนใจอยากเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมขึ้นมาก ได้แก่ ทาจิกิสถาน บาฮามาส เซาโตเมและปรินซิเป ไชมาเลีย ซาอุดีอาระเบีย ฟิจิ เอลซาลวาดอร์ เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีน ฟิจิ ภูฏาน คีร์กีซสถาน ซูดาน โอมาน เคนยา คอสตาริกา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ไนเจอร์ ปากีสถาน ทิมอร์ เลสเต แคมเบีย ฟิลิปปินส์ เบนิน โดมินีกัน ปากีสถาน อาร์เจนติน่า นอกจากนี้ หลายประเทศ เช่น ฮอนดูรัส อิหร่าน มองโกเลียยังเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศยังพยายามสร้างเครือข่ายพันธมิตรของเศรษฐกิจพอเพียง หรือ Friends of SEP ที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เพื่อหาแนวร่วมกับประเทศที่ให้ความสนใจ

¹⁶ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, รายงานประจำปี 2557 (กรุงเทพฯ, 2557).

กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละประเทศมีมุมมองต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน อาทิ แคมเมอรูน เบลีซ คอสตาริกา นามิเบีย เบนิน บาร์เบโดส สนใจและเห็นด้วยในหลักการเพราะมีหลักการคล้ายคลึงกับแนวทางที่ประเทศตนปฏิบัติอยู่ ในขณะที่หลายประเทศรับทราบ แต่น่าจะต้องศึกษาเพิ่มเติมว่า จะมีความยั่งยืนจริงหรือไม่ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในปัจจุบันที่ประเทศตนปฏิบัติหรือไม่ เช่น บอสเนีย แอฟริกาใต้ กินี ฟิลิปปินส์ กายานา บังกลาเทศ บาห์เรน เอกวาดอร์ ปารากวัย อียิปต์ และหลายประเทศในยุโรปและสหรัฐฯ ในขั้นนี้ไม่ได้คัดค้านเพราะเห็นว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีแนวทางใหม่ไม่ใช่แนวทางเดิม แต่ยังไม่ยอมรับว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นทางเลือกดังกล่าวได้ ยกเว้นยุโรปบางประเทศที่มีแนวปฏิบัติคล้ายคลึงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน หรือ นอร์เวย์ ในขณะที่ จีนเห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความคล้ายคลึงกับแผนการพัฒนาของจีนที่มีมิติสำคัญ 5 มิติเช่นกัน ได้แก่ การพัฒนาที่นวัตกรรม (innovative) ประสานสอดคล้อง (coordinated) เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (green) เปิดเผย (open) และแบ่งปัน (shared)

5) การเผยแพร่ในลักษณะของเอกสารชุดความรู้ กระทรวงการต่างประเทศได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ที่เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภาษาอังกฤษเผยแพร่ให้ผู้สนใจอยู่เสมอ และในขณะนี้ อยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารชุดความรู้ที่เข้าใจง่ายเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เข้าใจและเห็นภาพได้ชัดว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วจะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 เป้าหมายได้อย่างไร

3.5 ภาพรวมมุมมองประเทศต่าง ๆ ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อประเมินจากกิจกรรมการดำเนินการของไทยในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศที่ผ่านมาทั้ง 5 กิจกรรมข้างต้นสามารถประเมินภาพได้ว่า ในขณะนี้ การตอบรับต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ (กลุ่ม) ได้แก่

1) กลุ่มที่เคยปฏิบัติแล้ว มีความสนใจ ยอมรับ และพร้อมจะนำไปปฏิบัติเพิ่มเติม กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มที่มีแนวคิดคล้ายคลึง หรือเคยทดลองและเห็นประโยชน์จากโครงการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว เช่น เลโซโท ตองกา ติมอร์ เลสเต อัจรวม ลาว และกัมพูชา ซึ่งอาจเรียกกลุ่มนี้ตามระดับความต้องการของลูกค้ำว่าเป็นลูกค้ำแบบความต้องการอิมตัว (full demand) คือมีความต้องการสินค้าเต็มเปี่ยม

2) กลุ่มที่มีความสนใจ เพราะเห็นว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติใหม่ที่ไม่ใช่ของเดิม และเปิดรับที่จะเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ แต่จะต้องศึกษาก่อนว่า สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของตนหรือไม่ ซึ่งอาจเรียกกลุ่มนี้ ตามระดับความต้องการของลูกค้ำว่าเป็นลูกค้ำซึ่งมีระดับความต้องการแอบแฝง (latent demand) ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มนี้เป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

(1) กลุ่มที่สนใจและเปิดรับเพราะมีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน อาทิ ภูฏาน เกาหลีใต้ แคมเมอรูน เบลีซ คอสตาริกา นามิเบีย เบนิน บาร์เบโดส

(2) กลุ่มที่สนใจเพราะยอมรับว่าการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีแนวทางใหม่ ๆ ไม่สามารถใช้แนวทางเดิมได้ จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางใหม่ ๆ ใด ๆ ที่มีความเป็นไปได้ ซึ่งกลุ่มนี้นับเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด อาทิ ทาจิกิสถาน บาฮามาส เซาโตเมและปรินซิเป โซมาเลีย

ซาอุดีอาระเบีย เอลซาลวาดอร์ เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีน ฟิจิ ภูฏาน คีร์กีซสถาน ชูदान โอมาน เคนยา คอสตาริกา สหรัฐอาหรับเอมิเรสต์ ไนเจอร์ ปากีสถาน แกมเบีย แอฟริกาใต้ บอสเนีย แอฟริกาใต้ กินี ฟิลิปปินส์ กายานา บังกลาเทศ บาร์เรน เอกวาดอร์ ปารากวัย อียิปต์

3) กลุ่มที่คัดค้าน ประเทศในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นประเทศในแถบยุโรป และสหรัฐฯ รวมทั้งประเทศพัฒนาแล้วต่าง ๆ ซึ่งอาจเรียกกลุ่มนี้ว่า ตามระดับความต้องการของลูกค้ำว่าเป็นลูกค้ำแบบไม่มีความต้องการ (negative demand) อย่างไรก็ตาม ในการประเมินพบว่า ภายหลังผู้นำโลกรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (2030 Agenda for Sustainable Development) สภาพการคัดค้านแนวทางการพัฒนาอื่นที่ไม่ใช่การพัฒนากระแสหลักตามทฤษฎีความทันสมัยไม่ได้รุนแรงเช่นในอดีต เพราะแม้ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศตามทฤษฎีความทันสมัย เช่น ประเทศในยุโรปต่าง ๆ และสหรัฐฯ ก็เริ่มยอมรับว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีแนวทางใหม่ ไม่ใช่แนวทางเดิม แต่ยังไม่ยอมรับแนวทางใดแนวทางหนึ่งเป็นพิเศษในขั้นนี้ และเป็นที่เชื่อได้ว่า หากกลุ่มนี้จะยอมรับให้แนวทางใดแนวทางหนึ่งเป็นทางเลือกในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางดังกล่าวจะต้องมีลักษณะที่เสริม (compliment) การพัฒนาตามทฤษฎีความทันสมัย ไม่ใช่แนวทางใหม่ที่มีลักษณะตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง

3.6 ประเมินกลยุทธ์การตลาดของไทยในการผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การผลักดันให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นทางเลือกในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถนำกลยุทธ์การตลาดเข้ามาช่วยสนับสนุน โดยเฉพาะทฤษฎีการสร้างแบรนด์ให้กับสินค้า (หรือบริการ) ซึ่งในกระบวนการสร้างแบรนด์ เจ้าของจะต้องทำให้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ (1) มีคุณภาพดี เพราะคุณภาพที่ดีจะทำให้สินค้าได้รับการบอกต่อ ซึ่งถือเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าที่ทรงอิทธิพลที่สุด (2) ต้องมีเอกลักษณ์โดดเด่นให้ลูกค้าสามารถจดจำได้ เช่นสามารถอธิบายตัวตนได้ง่ายด้วยคำจำกัดความที่สั้น มีบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นสะดุดตา (3) บูรณาการเครื่องมือทางการตลาดอย่างครอบคลุม (4) ใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างครอบคลุมและเข้าถึง (5) จัดงานและทำกิจกรรมเพื่อสังคม ดังนั้น หากนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้ อาจประเมินการดำเนินการของรัฐบาลในปัจจุบัน ดังนี้

3.6.1 การสร้างให้สินค้าหรือบริการมีคุณภาพดีเพื่อให้ได้รับการประชาสัมพันธ์บอกต่อ

ในความเป็นจริง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจัดเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีอยู่แล้ว เห็นได้จากตัวอย่างความสำเร็จที่ไทยประสบในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนใน 3 เสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม คุณภาพดีของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังไม่มีกระบวนการพิสูจน์ที่เป็นตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ทางสถิติคณิตศาสตร์ที่วัดได้ชัดเจนเช่นที่ GNH มี จึงทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสินค้าคุณภาพดี เพราะมีคนใช้แล้ว “รู้สึกว่ามีดี” แต่ไม่มีตัวชี้วัดที่ลูกค้าสามารถเลือกลูกค้าจากปัจจัยชี้วัดแวดล้อม โดยไม่ทดลองก่อน ซึ่งทำให้เห็นว่า คุณภาพดีจากเพียงความรู้สึกอาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้สินค้าดังกล่าวได้รับการตอบรับ เพราะลูกค้าทั่วไปจะยอมรับก็ต่อเมื่อ แสดงผลให้เห็นประจักษ์ได้ว่าดี

3.6.2 การสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับสินค้าหรือบริการ

ซึ่งทางทฤษฎีความมีเอกลักษณ์โดดเด่นหมายถึง สินค้าหรือบริการดังกล่าวสามารถอธิบายตัวเองได้อย่างชัดเจน และเป็นที่สุดตาดู ซึ่ง หากมองปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนบริการที่มีลักษณะเหมือน know-how ทางธุรกิจที่จะไปวางจำหน่าย ในความเป็นจริงจะพบว่า know-how ดังกล่าวยังอาจขาดความโดดเด่นบางอย่าง เพราะ คำว่า เศรษฐกิจพอเพียง แม้เป็นหลักการที่เรียบง่ายแต่ในความเป็นจริงกลับยากต่อการทำความเข้าใจ และในการนำไปใช้ปฏิบัติก็ต้องมีการทดลองปรับใช้ให้เหมาะกับภูมิสังคม และต้องมียุทธศาสตร์ความรู้อื่น ๆ ประกอบด้วย ดังนั้น ลูกค้าน่าจะยังไม่สามารถจำแนกแยกแยะและมองเห็นความโดดเด่นดังกล่าวได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ “บรรจุภัณฑ์” หรือ “คำอธิบายสรรพคุณของบริการ” ของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่โดดเด่นเพียงพอ

3.6.3 การบูรณาการเครื่องมือทางการตลาดอย่างครอบคลุม

ในการผลักดันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมารัฐบาลได้ดำเนินการผ่านการกล่าวถ้อยแถลง ให้ทุนฝึกอบรม จัดทำโครงการความช่วยเหลือทางวิชาการ จัดการประชุมระหว่างประเทศ และเผยแพร่เอกสาร จึงนับว่ารัฐบาลได้ใช้เครื่องมือทางการตลาดอย่างบูรณาการพอสมควรแล้ว ในการดำเนินการต่อไปอาจเพิ่มความเข้มข้นในมาตรการดังกล่าวให้มากขึ้นได้

3.6.4 การใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างครอบคลุมและเข้าถึง

ในการผลักดันที่ผ่านมา รัฐบาลทำกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย แต่ยังไม่ใช้ในลักษณะของการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตามหลักการตลาดอย่างแท้จริง จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลอาจปรับและทำเพิ่มเติมในอนาคต

3.6.5 การทำกิจกรรมเพื่อสังคม

ในกระบวนการทางการตลาด การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มีประสิทธิผลมากที่สุดทางหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพราะกิจกรรมดังกล่าวประชาชน (หรือลูกค้า) ได้รับผลโดยตรง และมีอารมณ์และความรู้สึกเข้ามาปะปนอยู่ด้วยมาก ส่งผลให้เกิดผลกระทบ (impact) ที่ดีต่อสินค้า จึงเป็นกลยุทธ์การตลาดที่ปัจจุบันทำกันอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน รัฐบาลยังไม่ได้ทำกิจกรรมลักษณะนี้มากนัก

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาแนวทางการสร้างให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศดำเนินการศึกษา โดยการศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปปรับใช้ในประเทศไทยในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของปรัชญาและหลักแห่งความสำเร็จ จากนั้น เปรียบเทียบการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของไทยกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อยืนยันว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นแนวทางในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง โดยจำกัดการเปรียบเทียบตัวอย่างความสำเร็จ เฉพาะ 3 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ เศรษฐกิจ (การลดความยากจน) ความเสมอภาคทางสังคม (ความเท่าเทียมกันของสตรี) และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อพบว่า การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำพาประเทศไทยให้บรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จริง ก็จึงเริ่มศึกษาว่า หากจะนำแนวทางดังกล่าวไปเผยแพร่เพื่อสร้างการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นแนวทางในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้จะต้องดำเนินการอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาปรากฏผลลัพธ์ ดังนี้

4.1.1 การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการตอบรับในเวทีระหว่างประเทศแยกเป็นรายกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มที่สนับสนุนและตอบรับด้วยดี ซึ่งกลุ่มนี้ คือ กลุ่มที่มีแนวคิดคล้ายคลึงหรือเคยทดลองและเห็นประโยชน์จากโครงการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว เช่น เลโซโท ตองกา ติมอร์ เลสเต้ อัจรวม ลาว และกัมพูชา

2) กลุ่มที่มีความสนใจเพราะเห็นว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติใหม่ที่ไม่ใช่ของเดิม และเปิดรับที่จะเรียนรู้แนวทางใหม่ ๆ แต่จะต้องศึกษาก่อนว่า สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของตนหรือไม่ ซึ่งกลุ่มนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

(1) กลุ่มที่สนใจและเปิดรับเพราะมีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน อาทิ ภูฏาน เกาหลีใต้ แคนาดา เม็กซิโก คอสตาริกา นามิเบีย เบนิน บาร์เบโดส

(2) กลุ่มที่สนใจเพราะยอมรับว่าการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีแนวทางใหม่ ๆ ไม่สามารถใช้แนวทางเดิมได้ จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางใหม่ ๆ ใด ๆ ที่มีความเป็นไปได้ ซึ่งกลุ่มนี้นับเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด อาทิ ทาจิกิสถาน บาฮามาส เซาโตเมและปริงซิเป โชมเลีย ซาอุดีอาระเบีย เอลซาลวาดอร์ เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีน ฟิจิ ภูฏาน คีร์กีซสถาน ซูดาน โอมาน เคนยา คอสตาริกา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ไนเจอร์ ปากีสถาน แกมเบีย แอฟริกาใต้ บอสเนีย แอฟริกาใต้ กินี ฟิลิปปินส์ กายานา บังกลาเทศ บาร์เรน เอกวาดอร์ ปารากวัย อียิปต์

3) กลุ่มที่คัดค้าน ประเทศในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นประเทศในแถบยุโรป และสหรัฐฯ

4.1.2 ในการศึกษาพบว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแม้เป็นหลักการที่เรียบง่ายแต่ในการนำไปปฏิบัติจะต้องพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของแต่ละท้องถิ่น ประกอบกับศาสตร์ในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของไทยอันเนื่องมาจากเศรษฐกิจพอเพียงมีความหลากหลายเป็นทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น และอื่น ๆ รวมเรียกว่า “ศาสตร์แห่งพระราชา” เช่น แนวทางการบริหารจัดการน้ำ การแก้ปัญหาดิน ฯลฯ มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากจะนำไปปรับใช้ให้สมบูรณ์ต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมทั้ง เรียนรู้ศาสตร์แห่งพระราชาประกอบด้วย จึงทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแม้เป็นของดี แต่ลูกค้ายากที่จะเห็นในความดี เพราะนอกจากจะมีความลึกซึ้งและยากต่อการเข้าใจแล้ว ในปัจจุบันยังไม่มีตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อวัดผลให้เห็นเด่นชัดอย่างเป็นคณิตศาสตร์และสถิติต่อความสำเร็จของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คนที่จะรู้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดีจะต้องลองนำไปใช้อย่างเข้าใจก่อน เมื่อเห็นผลแล้วจึงยอมรับว่าดี ไม่สามารถจะตัดสินได้ในทันทีก่อนการลองใช้ได้ เพราะไม่มีตัวบ่งชี้ที่วัดประเมินใดให้ผู้ทดลอง ใช้ประกอบการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังขาดความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เพราะไม่สามารถอธิบายสินค้าดังกล่าวได้อย่างสั้นกระชับ และสามารถจดจำได้ง่าย จึงทำให้เป็นเหมือนสินค้าที่ดี เพราะมีคนลองใช้แล้วรู้ว่าดี แต่ไม่สามารถจะโน้มน้าวให้ลูกค้าที่ไม่ทดลองใช้คล้อยตามได้ เพราะไม่มีตัวชี้วัดเชิงประจักษ์ให้ใช้ประกอบการตัดสินใจ (โดยไม่ต้องทดลองใช้) และยังไม่สามารถอธิบายแบบสั้น ๆ ง่ายแบบฟังแล้วจำได้ทันที

4.1.3 กระบวนการเผยแพร่ที่ผ่านมากกระทำโดยไม่ได้ประเมินระดับความต้องการของลูกค้า เพียงแต่ต้องการเผยแพร่ไปในวงให้กว้างมากที่สุด และไม่ได้ใช้กลไกการโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังเน้นการเผยแพร่ในระดับรัฐเป็นหลัก ยังไม่มีการเผยแพร่ให้ไปถึงในระดับประชาชน (ระดับบุคคล) ซึ่งในปัจจุบันเป็นกลยุทธ์การตลาดที่สำคัญ (เน้นการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพราะไปถึงกลุ่มลูกค้าที่ได้รับประโยชน์โดยตรง)

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปปฏิบัติให้ได้ผลอย่างแท้จริงและยั่งยืน นอกจากต้องมีความเข้าใจในหลักปรัชญาและการนำไปปรับใช้แล้ว ควรเรียนรู้และเข้าใจในศาสตร์และศิลป์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการปรับแก้ไขปัญหาในพื้นที่ด้วย อาทิ การบริหารจัดการที่ดิน การจัดการดินและน้ำ การบริหารความเสี่ยง ฯลฯ ซึ่งหากมองเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนบริการที่จะนำไปจำหน่าย ในลักษณะ know-how จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องจัดองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นระบบระเบียบ และโดยที่เศรษฐกิจพอเพียงมีศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก หากจะเข้าใจอย่างลึกซึ้งควรเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพควรใช้เวลาศึกษาให้นาน จึงควรจัดเป็นหลักสูตรระดับปริญญาอย่างชัดเจน เช่น เศรษฐศาสตร์บัณฑิต (เศรษฐกิจพอเพียง) หรือ วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วิทยาการเศรษฐกิจพอเพียง) เป็นต้น และควรเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถเปิดโอกาสให้นักศึกษาหรือผู้สนใจจากต่างประเทศสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ องค์ความรู้ดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะช่วยเผยแพร่ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงออกไปในวงกว้างได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรหารือร่วมกับสถาบันการศึกษา ออกแบบหลักสูตรที่สอนระดับปริญญาเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษ

2) รัฐบาลควรศึกษาและสร้างตัวชี้วัดผลสำเร็จปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ โดยอาจร่วมกับสถาบันจัดทำตัวชี้วัดที่ได้รับการยอมรับระดับโลกให้มาร่วมศึกษาและสร้างตัวชี้วัดร่วมกัน เพื่อให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถวัดผลเชิงประจักษ์ได้ ซึ่งจะมีส่วนช่วยอย่างมาก ในการผลักดันให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับในระดับสากล นอกจากนี้ รัฐบาลอาจหารือร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกำหนด slogan ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ง่ายต่อการเข้าใจ เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นให้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้เผยแพร่ต่อประเทศต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น “เศรษฐกิจพอเพียง คือ สังคมแห่งการแบ่งปัน สังคมแห่งการแบ่งปัน คือ สังคมแห่งความยั่งยืน” เป็นต้น

3) กระทรวงการต่างประเทศควรร่วมมือกับหน่วยงานที่มีบทบาทและภารกิจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างใกล้ชิด อาทิ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง องค์กรเอกชนที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิปิดทองหลังพระ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิมั่นพัฒนา เพื่อขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติในประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นระบบก่อน เช่น การออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้การขับเคลื่อนในต่างประเทศเป็นไปโดยง่ายและมีกองหลังสนับสนุนที่เข้มแข็ง

4) การใช้กลยุทธ์การตลาดในการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศในฐานะแนวทางการในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน อาจสามารถกระทำ ดังนี้

(1) การเผยแพร่การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายระดับบุคคลในประเทศต่าง ๆ ให้ได้สัมผัสแนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นแนวทางที่เห็นผลจริง โดยอาจร่วมกับมีองค์กรที่มีความชำนาญในการบริหารการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง มูลนิธิปิดทองหลังพระ สร้างหน่วยธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (social enterprise) เข้าไปทำประโยชน์ในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นกลุ่มลูกค้าที่สนใจแต่ต้องการเรียนรู้เพิ่ม ให้ประชาชนในประเทศดังกล่าวเรียนรู้ว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงกระทำได้จริง และคืนผลกำไรที่เป็นการแบ่งปันให้กับสังคม ซึ่งอาจเข้าไปเผยแพร่ในประเทศต่าง ๆ โดยทำกิจกรรมเพื่อสังคมแก้ไขปัญหาพร้อมกับชุมชนในพื้นที่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงผ่าน โรงเรียน วัด โบสถ์ หากิจวิสาหกิจเพื่อสังคมดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้มีเป็นจำนวนมาก และสามารถเป็นหน่วยย่อยกระจายไปถึงประชาชนในประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ได้มาก การรับรู้และยอมรับในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะขยายตัวได้เร็ว และเมื่อประชาชนเห็นประโยชน์รัฐบาลก็จะเห็นประโยชน์ตามมา และประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะเดิมเป็นกลุ่มลูกค้าแบบความต้องการแอบแฝง (latent demand) เพราะไม่แน่ใจว่า มีบริการใดเหมาะสมกับตัวเองในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือไม่ ก็จะไปปรับเปลี่ยนเป็นกลุ่มลูกค้าแบบความต้องการอิมิตัว (full demand) ได้ในเวลาต่อมา

(2) การเผยแพร่การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รับการยอมรับในระดับรัฐผ่านเครื่องมือการตลาด อาจใช้แนวทาง “การให้เปล่า” (ลด แลก แจก แถม ในทางการตลาด) กล่าวคือ รัฐบาลอาจจัดทำโครงการแบบให้เปล่าเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน หรือความมั่นคงทางอาหาร (เป็นตัวอย่าง) ในประเทศกำลังพัฒนาผ่านกลไกสหประชาชาติ เช่น UNDP UNEP โดยกำหนดชัดเจนว่า ประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือจะต้องใช้แนวทางในการแก้ไขปัญหาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น โดยโครงการดังกล่าวอาจเป็นการให้ทุนโดยรัฐบาลไทยเอง หรือร่วมกับประเทศหุ้นส่วนความร่วมมือในลักษณะไตรภาคีผ่านสหประชาชาติก็สามารถทำได้ หากโครงการดังกล่าวกระจายไปในกลุ่มประเทศที่เป็นกลุ่มลูกค้าแบบความต้องการแอบแฝง (latent demand) จำนวนมากเมื่อได้ทดลองปฏิบัติแบบไม่มีค่าใช้จ่ายและเห็นผลดีแล้ว ก็เป็นไปได้มากที่ลูกค้ากลุ่มนี้จะปรับเปลี่ยนเป็นลูกค้าแบบความต้องการอิมตัว (full demand) ได้ในที่สุด

(3) การใช้บุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อกลุ่มความคิดเป็นผู้ชักจูงให้ลูกค้าเกิดความสนใจในสินค้าและบริการ เช่นเดียวกับกระบวนการโฆษณาสินค้าที่อาศัยดารารับเป็นจุดขายเพื่อดึงลูกค้าให้มาใช้บริการ ในกลยุทธ์การตลาดการสร้างแบรนด์เศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่ยอมรับ อาจใช้แนวทางเดียวกันได้ โดยการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่เป็นบุคคล (ประชาชน) ต่าง ๆ อาจกระทำโดยการร่วมมือกับบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการวิชาการโดยเฉพาะในแวดวงเศรษฐศาสตร์เพื่อการพัฒนา อาทิ Prof. Jeffrey Sach หรือ Prof. Joseph Stiglitz ซึ่งเป็นนักวิชาการมีชื่อเสียงในสหรัฐอเมริกา หรือ Prof. Amartya Sen ให้มาศึกษาและทำความเข้าใจการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและเห็นว่าเป็นแนวทางที่มีความยั่งยืนจริง ซึ่งเมื่อนักวิชาการผู้มีอิทธิพลทางความคิดดังกล่าวไปบรรยายในที่ต่าง ๆ ในมุมมองของเขา ซึ่งเกิดความซาบซึ้งในความยั่งยืนของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ก็จะทำให้เกิดอิทธิพลในการโน้มน้าวบุคคลในระดับต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ การใช้กลุ่มบุคคลซึ่งมีอิทธิพลทางความคิดอาจขยายออกไปเป็นหลาย ๆ กลุ่มนอกกลุ่มนักวิชาการก็ได้ อาทิ ดารา นักข่าว นักกีฬา ฯลฯ ซึ่งกรณีนี้ อาจปรับใช้ได้ดีทั้งกับลูกค้าแบบไม่มีความต้องการ (negative demand) หรือ ความต้องการแอบแฝง (latent demand)

(4) การสร้างคนรุ่นใหม่ชาวต่างประเทศให้เป็นคนประชาสัมพันธ์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแทนรัฐบาล เพราะการที่คนอื่นเป็นคนพูด จะมีน้ำหนักมากกว่า ซึ่งรัฐบาลสามารถทำได้ เช่น การร่วมมือกับองค์กรที่มีโครงการเกี่ยวกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ของนานาประเทศ เช่น โครงการ Young Global Leaders ของ World Economic Forum หรือ โครงการ One Young World จัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างเข้าใจกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจเป็นทั้งในรูปการบรรยาย การศึกษาดูงาน และการได้ไปใช้ชีวิตและสัมผัสความเป็นไปในชุมชนซึ่งปฏิบัติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อเยาวชนเหล่านี้เกิดความซาบซึ้งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็จะกลายเป็นตัวแทนประชาสัมพันธ์ (agent of communication) ที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก

(5) การสร้างอิทธิพลความคิดในระดับรัฐสามารถทำได้เช่นกัน จากการศึกษาพบว่า จีน ซึ่งเป็นมหาอำนาจเศรษฐกิจในปัจจุบันมีมุมมองต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงบวก เพราะเห็นว่า คล้ายคลึงกับแนวทางที่จีนปฏิบัติอยู่ นอกจากนี้ จีนยังเป็นมหาอำนาจทางตะวันออกที่เข้าใจปรัชญาและแนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ดี ดังนั้น รัฐบาลอาจขยายโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในจีน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังมีปัญหาความยากจน ให้จีนเห็นความสำเร็จของการพัฒนา

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศตน และเมื่อจีนเห็นความสำเร็จแล้ว ก็อาจร่วมมือกับจีน ให้เป็นผู้สนับสนุน (promoter) เศรษฐกิจพอเพียงให้ได้รับการยอมรับในกลุ่มประเทศซึ่งจีนมีอิทธิพลเหนือได้ เช่น ร่วมมือกับจีนให้การพัฒนาในแอฟริกาซึ่งเป็นพื้นที่ที่จีนให้ความสำคัญ เป็นต้น หากจีนรับเป็น promoter ก็จะทำให้สามารถมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลและน่าจะเปลี่ยนให้ประเทศที่เป็นกลุ่มลูกค้าแบบความต้องการแอบแฝง (latent demand) เปลี่ยนมาเป็นลูกค้าแบบความต้องการอึดตัว (full demand) ได้

(6) สำหรับกลุ่มประเทศที่ตอบรับดีอยู่แล้วในลักษณะกลุ่มลูกค้าแบบความต้องการอึดตัว (full demand) รัฐบาลก็มีความจำเป็นต้องรักษาและส่งเสริมความร่วมมือให้เข้มข้น และมีผลสำเร็จต่อยอดอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับการให้บริการหลังการขายเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นจะยังคงสนับสนุนและตอบรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตลอดไป

5) เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีแนวทางใกล้เคียงกับเศรษฐศาสตร์วิถีพุทธ หรือแนวคิดตามหลักพระพุทธศาสนาที่สอนเรื่อง ทางสายกลาง ความไม่โลภ และการรู้จักดำรงตนในศีลและธรรม ดังนั้น ในช่วงแรกของการสร้างให้เกิดการยอมรับในระดับสากล อาจเน้นการเผยแพร่ในกลุ่มประเทศที่มีความใกล้เคียงกับกับพระพุทธศาสนา ก่อนก็น่าจะได้รับการตอบรับเชิงบวกอย่างรวดเร็ว เช่น ภูฏาน ซึ่งเป็นพุทธสายวัชรยาน ก็มีความเข้าใจและเลื่อมใสหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสนใจที่จะนำไปปฏิบัติ เป็นต้น

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) กระทรวงการต่างประเทศควรบูรณาการแผนการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเวทีระหว่างประเทศทั้งในระดับภายในกระทรวงการต่างประเทศ (กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมสารนิเทศ กรมภูมิภาค สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ) โดยภายในกระทรวงการต่างประเทศ กลไกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ การจัดตั้งเป็น SEP Focus Group น่าจะเป็นกลไกที่สามารถรับใช้ได้ สำหรับการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอกกระทรวงการต่างประเทศในการเปิดแนวรุกการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศต่าง ๆ สามารถใช้กลไกคณะกรรมการบริหารราชการในต่างประเทศเป็นแกนกลางในการบูรณาการกิจกรรมในต่างประเทศของหน่วยงานต่าง ๆ (ที่ไม่ใช่กระทรวงการต่างประเทศ) ได้ เพื่อให้เกิดผลกระทบ (impact) อย่างมากและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) กระทรวงการต่างประเทศควรอาศัยทุกโอกาสที่กล่าวถ้อยแถลงในเวทีระหว่างประเทศในทุกกรอบกล่าวถึงประเด็นนั้น ๆ อย่างยืดหยุ่นกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3) กระทรวงการต่างประเทศควรเผยแพร่งานเขียนสิ่งพิมพ์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างสม่ำเสมอ โดยควรร่วมกับองค์การในกรอบสหประชาชาติทุกองค์กร เผยแพร่สิ่งพิมพ์ดังกล่าว และอาจร่วมมือสถาบันการศึกษาในต่างประเทศทำกิจกรรมและเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงการต่างประเทศ. การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2558.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, 2550.
- _____. จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ, 2551.
- _____. จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติกว่า 1 ทศวรรษ. กรุงเทพฯ: บริษัทดาวฤกษ์ คอมมูนิเคชั่นส์ จำกัด, 2551.
- _____. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี, 2550.
- _____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. กรุงเทพฯ, 2544.
- _____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ, 2549.
- _____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ, 2554.
- _____. รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ, 2548.
- _____. รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ, 2553.
- _____. เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, 2552.
- _____. เศรษฐกิจพอเพียง คือ อะไร. กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. รายงานประจำปี 2552. กรุงเทพฯ, 2552.
- _____. รายงานประจำปี 2557. กรุงเทพฯ, 2557.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. แผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557–2560). กรุงเทพฯ, 2557.
- สุมิตร สุวรรณ. รัฐกับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา. กรุงเทพฯ, 2554.
- John Drexhage and Deborah Murphy. Sustainable Development: From Brundtland to Rio 2012. Background Paper prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability at its first meeting, 19 September 2010. New York : International Institute for Sustainable Development (IISD), 2010.
- OECD. A New Rural Development Paradigm for the 21st Century. Development Center Studies. Paris : OECD Publishing, 2016.
- UNDP. Human Development Lifetime Achievement Award His Majesty King Bhumibol Adulyadej of Thailand. Bangkok: UNDP, 2006.

UNDP. Thailand Human Development Report 2007, Sufficiency Economy and Human Development of Thailand. Bangkok: UNDP, 2007.

United Nations. The Millennium Development Goals Report. New York: UN, 2015.

United Nations. The Road to Dignity by 2030 : Ending Poverty, Transforming All Lives and Protecting the Planet Synthesis Report of the Secretary-General On the Post-2015 Agenda. New York: UN, 2014.

World Commission on Environment and Development. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. 1987.

บทความ

เฉลิมศรี บุญอุทิศ. ประชารัฐร่วมใจขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปต่างประเทศ [สื่อสิ่งพิมพ์].

รัมภ์รดา นินนาท. แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยสู่สากล. เอกสารประกอบการบรรยายของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์. (28 มิถุนายน 2559).

สุขสรรค์ กันตะบุตร. การประยุกต์ใช้มาตรฐานธุรกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. เอกสารประกอบการบรรยาย. ม.ป.ป.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง. “โครงการพัฒนาโดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ” และ “โครงการพัฒนาในต่างประเทศ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.maefahluang.org>.

INCquity Enterprenuer’s Handbook. 5 กลเม็ดทำแบรนด์สินค้าให้ติดตลาด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://incquity.com/articles/marketing-boost/5-ways-build-brand-awareness>.

_____. ทฤษฎีการตลาด Phillip Kotler 8 ระดับความต้องการของลูกค้า. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://incquity.com/articles/kotler-eight-demand-states>.

United Nations. Critical milestones towards coherent, efficient and inclusive follow-up and review at the global level Report of the Secretary-General. A/70/684 dated 15 January 2016 [Online]. 2016. Available from: <http://www.un.org>.

_____. Report of the Inter-Agency and Expert Group on Sustainable Development Goal Indicators Economic and Social Council. E/CN.3/2016/2/Rev.1* dated 19 February 2016. [Online]. Available from: <http://www.un.org>.

_____. Resilient people, resilient planet: a future worth choosing. A/66/700 dated 1 March 2012. [Online]. Available from: <http://www.un.org>.

_____. Resilient people, resilient planet: a future worth choosing. A/64/665 dated 12 February 2010 [online]. Available at www.un.org

United Nations. Resolution adopted by the General Assembly on 19 July 2011.

A/RES/65/309 dated 25 August 2011 [Online]. Available from:

<http://www.un.org>.

_____. Resolution adopted by the General Assembly on 27 July 2012.

A/RES/66/288 dated 11 September 2012 [Online]. Available from:

<http://www.un.org>.

_____. Transforming Our World : The 2030 Agenda for Sustainable Development

A/RES/70/1. [Online]. Available from: <http://sustainabledevelopment.un.org>

[2016, July 23].

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายรองวุฒิ วีรบุตร
ประวัติการศึกษา	– นิติศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมดี) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ – L.L.M. (International Trade Law) University of Leicester
ประวัติการทำงาน	<p>พ.ศ. 2539 นักการทูต 4 สำนักงานปลัดกระทรวงการต่างประเทศ</p> <p>พ.ศ. 2540 นักการทูต 4 กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย</p> <p>พ.ศ. 2542 นักการทูต 5 กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</p> <p>พ.ศ. 2543 เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา</p> <p>พ.ศ. 2545 เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา</p> <p>พ.ศ. 2547 นักการทูต 6 กรมองค์การระหว่างประเทศ</p> <p>พ.ศ. 2549 นักการทูต 6 กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</p> <p>พ.ศ. 2555 นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</p> <p>พ.ศ. 2556 ที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจากร์ตา</p> <p>พ.ศ. 2557 อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจากร์ตา</p> <p>พ.ศ. 2558 นักการทูตชำนาญการพิเศษ (รักษาราชการแทนเลขานุการกรม องค์การระหว่างประเทศ) กรมองค์การระหว่างประเทศ</p>
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักการทูตชำนาญการพิเศษ กองกิจการเพื่อการพัฒนา กรมองค์การระหว่างประเทศ